

Bugünkü Dünyada

KÜRTLER, TÜRKİYE VE KOMÜNİST PARTİSİ

Reşit GARZANLI

Ulusal bileşimi çok renkli, bir de Kürtler gibi bir çok devletin sınırlarıyla parçalanmış bir ulusun en büyük bölümünü kapsayan Türkiye'de ulusal soruna yaklaşırken duyarlılığımız, titizliğimiz, sorumluluğumuz son derece yüksek olmalıdır. Bu soruna yaklaşırken her tür şablonculuktan uzak olmak durumundayız.

Bu davranışımızı koşullandıran temel etken dünyamızın bugünkü durumu, onun gittikçe küçülmesi ve barışçı yollardan çözülme her sorunun bu gezegenin sorunu getirecek tehlikeleri içinde barındırıyor olmasıdır. Bu yüzden biz, Kürt ulusal sorununu çözüme kavuşturmak için mücadeleyi ardıcıl bir biçimde sürdürürken, bu "düğüm"ü dünyanın geleceği ve barışın korunması, genel insanlık sorunları, bölgenin sorunları, Türkiye'nin sorunları, Kürt halkının sorunları ve işçi sınıfının sorunları açısından; yalnız bunların herhangi birisinin değil, tümünün bileşeni olan bir bakış açısından bakarak çözmek istiyoruz. Çağımızda komünist ve komünist partisi olmanın gereklerinin başka türlü yerine getirilemeyeceğine inanıyoruz.

Türkiye'de Kürt ve Türk uluslarının yanısıra azınlıklar da yaşıyor. Sayısı 20'ye varan azınlıkların sorunları da demokratik bir temelde, adil ve barışçı çözümlerle. Bu sorunların çözüm yollarını arama sorumluluğunda komünistlere düşüyor. TBKP olarak Kürt ulusal sorunun çözümü için göstereceğimiz ardıcılık, titizlik ve ilkesellik öteki sorunların çözüm yollarını ortaya koymakta da yöntemimiz olmalı. Buradan hareketle, Türkiye'nin ulusal sorunu olarak öncelikle Kürt sorununun ele alınması önemli ve yerindedir.

Sorunun Tarihsel Oluşumu

Kürtlerin Türklerle ilişkileri oldukça eski olmasına karşın, Türkiye'deki Kürt ulusal sorunu esas olarak Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin kuruluşundan itibaren uygulanan politikalarla bağlıdır. Mustafa Kemal ve Ulusal Kurtuluş Savaşı'nın diğer önderleri, savaşın

başlangıcında, Türk ve Kürt milletlerinin "gavur"a karşı müşterek menfaatlerinden söz ediyorlardı. Kürt-Türk ittifakının sağlanması ve işlerlik kazanabilmesi için millet olarak Kürtlerin geleceğinin güvence altında olacağı da açıklanıyordu. Misak-ı Milli sınırları, daha önce Osmanlı sınırları dahilinde olan ve Kürtlerin yoğun olarak yaşadığı hemen hemen tüm bölgeleri de içine alıyordu.

Böylece muzaffer olan Kurtuluş Savaşıyla kurulan Türkiye Cumhuriyeti'nin politikası, çok sayıdaki Kürt aşireti önde gelenlerinin ve Kürt aydınlarının Kürt ulusal benliğini, gelenek ve göreneklerini, kültürünü, dilini ve uluslaşma sürecini geliştirme umutlarını tehlikeye görmesine yolaçtı. Hükümet Kürt halkının haklı taleplerini inkara yöneldi, Kürt ileri gelenleriyle Kurtuluş Savaşı sırasında yapılan yazılı-sözlü anlaşmalar tek taraflı ve haksız olarak yok sayıldı. Böylece Cumhuriyet dönemi Kürt isyanları görüldü. Artık Kemalist ideolojiyle Türk halkının ulusal gelişmesini yönlendiren resmi devlet, politikası Kürt halkının ulusal gelişmesini frenliyordu.

Türkiye'de Kürtlerin de yaşadığı gerçeği resmen inkar edildi. Kürtçe yasaklandı. Kürtlerin dili, kültürü, gelenek ve görenekleri antidemokratik ve antihumanist biçimlerde özümsemek istendi. Hatta Kürt halkının kendi toprağı üzerinde toplu yaşam hakkı yokedildi, mek istendi. Yığınsal sürgünler, "mecburi işkan"lar gündeme getirildi. Her seferinde Kürt halkının çıkarlarını politik arenada ifade etmek isteyenler en ağır saldırı ve cezalarla karşılaştı. Yüzleri bulan Kürt önderleri öldürüldü, idam edildi.

Dünya ölçüsündeki olumlu gelişmelerin sağladığı elverişli koşulları sözkonusu etmezsek, Türkiye'de demokrasi ağırlık kazandıkça Kürt halkının ulusal haklarını savunmanın olanakları arttı. Kürt kalmak, çocuklarının Kürt büyütme, ulusunun varlığını korumak isteği için çok sayıda Kürt hareketlenmeye başladı. Dünyayı daha yakından tanı-

yan, aydınlanan Kürt çevreleri hızla gelişen bir ulusal bilinçli davranmaya başladılar, 12 Eylül rejiminin eşi görülmemiş terörüne, sindirme ve yıldıma çabalarına karşı Kürt ulusal sorunu Türkiye'nin politik gündemine eskisinden daha belirgin yerleşti. Türk halkının daha geniş bir kesimi Kürt sorununun içeriğini kavradı. Marksist olmayan Türk aydınlarının önemli bir bölümü de Kürt halkına yapılanların, Türkiye'yi dünya kamuoyunun gözlerinde küçük düşürdüğü gerçeğini anlamaya başladı.

İlerici Güçler ve Kürt Sorunu

Başta komünistler, Türkiye'de ilerici güçlerin Kürt halkı ve Kürt ulusal hareketi karşısındaki tutum her zaman net, ısrarlı ve kararlı olmadı. Bu durum daha Kurtuluş Savaşı'nın başlangıcından itibaren görülmekteydi. Emperyalist işgale karşı M.Kemal'in Kürtlerle ittifak arayışı ve gerçekleştirilmesi olumlu bir yöneliş ve sonuç iken, daha sonra Kürt halkının ulusal haklarını tanımak ve gelişmesine olanak sağlamaya değil de, Kürt halkını yok saymaya, antidemokratik uygulamalara yönelme olumsuz oldu, büyük zararlar doğurdu. Bu olumsuzluk Cumhuriyet Türkiye'si'nin bütün toplum yaşamını etkisi altına aldı. Kürt ulusunun yaşamıyla sınırlı olmayan, "TBKP Program tasarısında dediği gibi" s.48 toplumsal yaşamın her alanının olumsuz etkileri, barış ve demokrasi mücadelesinin en temel sorunlarından birisi olarak ülkenin önünde duran Kürt ulusal sorunu görmezlikten gelinemez.

Kemalist hükümetlerin Kürt halkı ve Kürt sorunu karşısındaki yanlış politik tutumunu, tarihsel suçları, daha ilk Kürt isyanlarından beri ortadadır. Ama bugün yararlı görüyorsak, Kürt ulusal hareketi ile Kemalist akımların birlikte eylem yürütmelerini neden istemeyelim, neden bunu sağlamaya da yönelmeyelim? Kemalistlerin bir bölümünün Kürt sorununda kendi eski olumsuz tutumlarından sıyrılmaya başladıklarını da izliyoruz. Politik hareketlerin ilişkilerine "kan davası" mantığıyla bakama-

yacağımıza göre, Kendisine Atatürkçü diyen bir kesimin böyle bir tutuma ulaşması, Kürt ulusal hareketinin artan etkisinin yanısıra sağduyu ve demokrazimün üstünlük kazanması olarak görülmelidir.

Zaten bütünsel bir Kemalist hareketten söz etmek olanaklı değil. Bu yüzden kendisini Kemalist olarak niteleyen herkes Kürt halkına dostça, Kürt ulusal hareketine arkadaşça davranmıyor diye Kemalizmin hiç bir kesiminin Kürtlerin ulusal haklarının savunamayacağını ileri sürmemiz fazla anlam taşımaz. Söylemeye gerek yok ki, egemen güçlerin bir kesimi Atatürk'ün adına sarılıp, yalnız Kürt halkına karşı da değil tüm Türkiye halkına karşı en iğrenç politikaları yürütüyor. Buna karşılık yine Atatürkçü tanınan, bir grup yazar ve politikacı Kürtlere karşı süregelen devlet terörünün mahkum edilmesini ve Kürt halkının varlığının kabul edilerek çözüm yollarına gidilmesi gerektiğini savunuyorlar.

Türkiye ilerici güçlerinin Kürt sorununu yoğun biçimde ele alması, bilimsel anlamda tartışması 1960'larda söz konusu oldu. Giderek daha geniş çevrelerin gündemine olumlu anlamda girdi. Türkiye İşçi Partisi parlamento'da ve demokratik platformlarda Kürt halkı üzerindeki baskılara karşı çıktı, Kürt halkının haklarını savundu. 1970'de Kürt Halkının varlığını programında açıkça dile getirdi. Şimdi artık sol çevrelerin dışında kimi sağ çevreler de Kürt sorununun adını koyarak çözülmesi gerektiğinden söz etmek durumunda kalıyorlar. Marksist-Leninist sol ise bir bütün olarak, sorunun tam olarak ancak Kürt halkının kendi kaderini tayin hakkını kullanmasıyla çözülebileceği görüşünde birleşiyor.

Bu arada kimilerimiz "aşırı"lığa da kaçıyor, Kürt ulusal sorununu ülkenin tek sorunu haline getirmeye, sorunu deyim yerindeyse putlaştırmaya kadar varıyoruz. Ama bu tür davranışlarımızın sorunun çözümüne katkı yaptığını söylemek herhalde kolay değil. Bir bütün olarak Marksist solun aşamadığı bir eksik ise Kürt halkının kendi kaderini tayin hakkını elde etmesi için yürümesi gereken yolu, bu yolda kullanacağı yöntem ve araçları göstermekte çıkıyor.

Türkiye Komünist Partisi'nin Kürt ulusal sorunu karşısındaki tutumunu ayrıca ele almak yerinde olur. Daha Part'i'nin kuruluşu sırasında milletler meselesi tartışıldı. Bu konu programda yer aldı. Mustafa Suphi'nin kimi yazılarında Kürtlerden, Kürdistan'dan ve ulusal sorunun çözülmesi gerektiğinden açıkça söz edildi. Ancak gerek uğranılan büyük kayıplar, gerekse genel olarak düşük olan ideolojik düzey ve yetersiz politik deneyim, bunlarla bağlı olarak da demokrasinin kazanılmasının önemini ve bunun Kürt sorunuyla bağlarını kavrayamama Komü-

nist Partisinin Kürt ulusal sorununa gerçekli itizlikle yaklaşmasını engelledi. Sorunun boyutları ve içeriği tam olarak araştırılmadı. Çözüme yönelik politikalar üretilmedi. Başlangıcından itibaren de işçi sınıfının çıkarlarıyla Kürt ulusal sayılmaz; Türkiye'nin ulusal çıkarlarıyla Kürt ulusal ve hareketinin çıkarları; emperyalizmin niyet ve faaliyetleriyle Kürt halkının durumu vs. arasındaki bağ ve çelişkiler dar bir bakışla, ve bir çok defa da Kürt halkının çıkarları ikinci plana düşecek şekilde ele alındı. Bu nedenle Komünist Partisi'nin bu soruna özel bir duyarlılık göstermesinin tarihsel bir sorumluluk olduğunu da söylemek gerek.

Tüm bu eksikleri hala da tam olarak, her alanda aştığımızı iddia etmek yerinde olmaz. Yakın zamana kadar Türkiye'de yaşayan Kürtlerin öteki ülkelerde yaşayan Kürtlerle ilişkileri; Türkiye'deki Kürt ulusal hareketinin örgütlenme tarzı Kürt ulusal hareketinin Türkiye'deki öteki ilerici güçler ve örgütlerle ilişkileri gibi konuları ele alışımızda eksiklerimiz görülüyor değil.

Kürt ulusal Hareketi

TBKP Program tasarısı Kürt Ulusal Hareketi'ni tarihsel köklere sahip olarak (s.33) niteliyor. Gerçekten de Türkiye Kürdistanı'nda kendiliğinden oluşan bir Kürtlük şuuru her zaman var oldu. İran ve Irak Kürtlerinin elde silah yürüttükleri savaşımın yankıları ölçü sünde bu şuur hareketlilik ve güç kazandı. Kürt ileri gelenleri, aşiret reisleri de çoğunlukla Türkiye ölçüsündeki politik faaliyetlere "Kürtçü" olarak katıldılar. Özellikle çok partili sistemin egemen oluşundan itibaren yetişen Kürt aydın kuşağı Kürdistan'a kapitalizmin girişinin de hız kazandığı dönemde Kürt ulusal hareketinin oluşmasına öncülük etti. Artık geniş Kürt yığınları da, eskisiyle karşılaştırılmayacak derecede yoğun, politik faaliyette ilgilenmeye başlamıştı. Söz konusu aydın kuşağın kimi temsilcileri iktidar ve muhalefet burjuva partilerinin listelerinden parlamento'ya da girdiler. Kürt ulusal bilincinin gelişmesine önemli katkı yaptılar. Yusuf Azizoğlu, Şerafettin Elçi, Nurettin Yılmaz, Abdülkerim Zilan ve daha ismini saymadığımız nice Kürt aydınının harcadığı emeğin değeri büyüktür.

60'lı yıllarda önceleri TİP'in katkılarıyla, sonraları TİP ve DDKO' işbirliğiyle gerçekleştirilen girişimler Kürt ulusal bilincinin yükselmesi, Kürt ulusal hareketinin biçimlenmesi konularında ayrı bir değerdedir. Daha sonraki dönemlerde Kürt ulusal hareketi içerisinde Marksist eğilimlerin egemen olmasında bu çabaların rolü belirleyici önemdedir.

70'li yıllarda "ulusal harekette feodallerin etkisini kırma" belgisiyle özetlenen ve Kürt yurtseverlerinin belli

bir kesimine karşı izlenen politikadan Kürt ulusal hareketinin yarar sağladığını kanımca ileri süremeyiz; Oysa, Marksizm-Leninizm'den esinlenen Kürt örgütleri böyle suçlanan kesimin olanak ve potansiyellerini Kürt halkının ulusal demokratik savaşımının yükseltme doğrultusunda değerlendirebilirdi. Bu olumsuzluğun oluşmasından Komünist Partisi'nin de sorumlu olduğu kanısındayım. Bu da esas olarak daha önce sözünü ettiğimiz genel eksiklerden kaynaklanıyordu. Bu dönemde TKP'nin Kürt feodalleri ve KDP hareketinin olumsuz etkilerinden vurguyla söz etmesi, Türk ve Kürt işçilerinin birliğini sağlama amacına hizmet için olsa bile yanlıştı.

Boyle bir ortamda giderek Marksizm Leninizm esas aldığı söylemeyen tek Kürt örgütü bile kalmadı. Bu sonuçun ortaya çıkmasında "feodal önderlik" diye nitelenen Barzani Hareketinin yenilgi yaşadığı sırada Marksizm'den esinlenen hareketlerin öncülük ettiği kimi kurtuluş savaşlarının başarıya ulaşması etkili oldu. Aynı dönemde Türkiye ölçüsünde Marksizm'in hızla etkinlik kazanması Kürt ulusal hareketinin de ideolojik olarak etkiledi.

Kürt halkının çıkarlarını ifade eden bu güçler arasındaki görüş ayrılıkları da bu dönemde derinleşti. İstemsiz boyutlara ulaştı. Her örgüt diğerlerini işçi sınıfı dışındaki bir toplumsal katmanın, ya da sınıfın politik temsilcisi olarak niteledi. Yalnızca onların yetersizliklerine değindi. Geçen zaman, bu bölünmeleri sınıfsal nedenlere kaba bir biçimde bağlamanın doğru olmayacağını gösterdi. Marksizm-Leninizm'e kesin vurgu yapıldığı halde mücadelede başvurulacak yöntemler, kurulacak bağlaşıklar, örgütlenme şemaları gibi sorunlara farklı yaklaşımlar, yani politik farklar ayrılıkların esas nedenleri olarak ortaya çıktı.

12 Eylül rejiminin ağır saldırıları Kürt ulusal hareketi açısından birşeyi daha kanıtladı. Bu hareket parçalanmışsa, Kürt halkının özgürlüğünü elde etmek isteyen güçler birlikte davranamıyorsa Kürt halkına düşman saldırılar mutlaka etkili sonuçlar doğurur. Kürt halkının ulusal çıkarlarını, etkili ve yararlı olduğu inandıkları değişik yöntemlerle, tabii ki her biri kendi gücü oranında, savunabilen Kürt örgütleri en azından aralarında düzenli ve yapıcı bir diyalog geliştirebilmelidir. Hangi araç ve yöntemlerle mücadele etmeyi benimsiyorsa benimsesin, Kürt halkının çıkarlarını savunanların birbirleriyle çatışması, hiç bir şekilde Kürt halkının çıkarlarının gereği sayılamaz. Türkiye'nin öteki devrimci güçleri, bu arada komünistler Kürt ulusal hareketinin birlik sürecinin hızlanmasının taşıdığı öneme uygun davranıyorlar diyemeyiz. Bu olumsuzluğu doğuranın şöven bakış

açıları olduğunu ileri sürmek de gerçeğin ifadesi olmaz. Kanımca, devrimci Kürt kadrolarını örgütlemeyi öne çıkaran bir bakış açısı ve işçi sınıfı ve emekçilerin iktidarıyla Kürt sorununun kendi eliyle çözülüp çözülebileceğinin sanılması, sözkonusu olumsuzluğun ortaya çıkmasında belirleyici rol oynuyor. Oysa Kürt ulusal hareketinin kendi içinde ve Türkiye demokrasi güçleriyle yakınlaşması ve kaynaşması konularında etkili yaklaşımlar geliştirmeden, bırakalım Kürt sorununu çözmeyi, bırakalım sosyalizmi, Türkiye'nin demokratikleşmesi doğrultusunda etkili adımlar atmak bile olanaklı değil.

Ulusların Kendi Kaderini Tayin Hakkı

Ulusal sorunların çözümü için temel anahtar niteliği kazanan "kendi kaderini tayin hakkı"na değinmek yararlı olacak kanısındayım. Bu belgenin hangi koşullarda ortaya çıktığını, nasıl geliştiğini, aslında bu kadarla da yetinmeyip, belgiyi günümüzün karmaşık koşullarıyla bağlı olarak ele alıp inceleme durumundayız. Belginin geliştirilmesi sürecinin anımsatılması, günümüzde nasıl anlaşılması gerektiği çabalarını verimli kılabilme açısından önemlidir. "Ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı" dünya ölçüsünde son derece geniş güçlerin uygulanmasını istedikleri, savdukları bir ilkedir. Artık, demokratik ilerici olmak değil, insan olmak bu ilkenin savunulmasını zorunlu kılıyor. Onyıllardan beridir "ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı Birleşmiş Milletler" in, öteki uluslararası kuruluşların temel belgelerinde sürekli yer alıyor. Ve yalnız devlet kurma hakkını da değil, kurulacak devletin gelişme yollarını da özgürce belirlemesi hakkını da içeriyor. Bu belge Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti'nin imzaladığı Helsinki Antlaşması'nda da yer alıyor. Bütün bunlar, Kürt halkı için "kendi kaderini tayin hakkı"nı Türkiye egemen güçlerine karşı savunurken, bu güçlü evrensel destekten yararlanmak gerektiğini gösteriyor.

Lenin'in bu belgeyi ele alışıta gösterdiği titizlik de bizler tarafından anımsanmalıdır. Lenin'in gösterdiği önem bu genel ilkeyi tekrarlamak değil, onun gerçekleşme yolunu somut yöntemi ortaya koymuş olmasında yatıyor. Biz bu yöntemin yalnızca iki unsuruna değinelim: Birincisi, ulusal sorun gibi çok karmaşık sorunların çözümünde genel ilkenin uygulanmasının her durumu için bir reçete yoktur, her somut durumun kendi özgüllüğü içinde ele alınması gereklidir. İkincisi, Lenin ulusal sorunun çözümünü yalnızca işçi sınıfının, sosyalist devrimin çıkarları çerçevesinde ele almamış, toplumsal gelişmenin daha genel çıkarları açısından bu soruna bakmıştır.

"Kendi kaderini tayin hakkı" dünya işçi hareketi tarafından ilk kez II. En-

ternasyonal belgelerinde, o zaman gündemde olan Polonya'nın bağımsızlığı olayıyla bağlı olarak 19. yy'in sonlarında ifade edildi. Süreç içerisinde anlamı genişledi. Sayıları 10'u bulmayan devletin dünya ölçüsünde egemenlik sürdüğü dönemde Lenin, ulusal sorunun özünü (emperyalizmin dünya sistemine yükseldiği dönemde) sömürgeler sorunu olarak ifade etti. Dünya ölçüsünde ulusal sorunun içeriği sömürgecilikle, yani emperyalizmin sömürge sistemiyle savaşım sorunu halinde ele alınmalıydı. Daha sonra da "kendi kaderini tayin hakkı" belgisinin içeriği bu yönde derinleşti. Böylece de uluslar arasındaki ilişkilerin ancak bu anahtarın işletilmesiyle kesin çözüme ulaştırılabileceği görüşü ve kanısı da yerleşti.

Bu anahtarla her kapıdan aynı yere varılmaz. Varılmazdır. Aynı şekilde bu anahtarın kapıları açabilmesi için kimi zaman sağa, kimi zaman sola çevrilmesi durumu oldu. Kuşkusuz her seferinde anahtardan yararlanan farklı kesimler de oldu. Yalnızca Rusya özelinde ele aldığımızda bile "kendi kaderini tayin hakkı"nın Finlandiya ve Belarusa sorunlarında hem farklı işletildiğini, hem de farklı sonuçlar doğurduğunu görebiliyoruz.

"Kendi kaderini tayin hakkı"nın kullanılması yalnızca bir oylama veya referandum olmadığı gibi, belli bir dönemde bu hakkın kullanılmasıyla elde edilen sonucun sürgit ilgili halkın iradesini yansıtılabileceğini de söylemeyiz. Bu yüzden bu hak bir sefer kullanıldıktan sonra fırlatılıp atılacak bir anahtar da değildir. Halklar ihtiyaç duyduklarında bu hakkı tekrar tekrar kullanabilmelidir.

Her ulus ve halkın temel haklarından biri olan "Kendi kaderini tayin hakkı"nı gerici amaçlar için kullanmak da mümkün. Günümüzde emperyalistlerin bu yöndeki çabaları az değildir. Bu yüzden kimi özel durumlarda bu hakkın bir halk oylaması haline getirilmesine karşı da çıkılabilir. Örneğin şu anda İngiliz işgalinde olan Falkland adalarının geleceğinin adada yaşayan halkın oylarıyla belirlenmesi gerektiği görüşünü öteki emperyalist ülkelerin desteğinde İngilizler savunuyor. Nitekim, antiemperyalist demokratik gelişme yolunda ilerlemek isteyen çok uluslu ülkelerin iç istikrarını sarsmak amacıyla en gerici emperyalist merkezlerin buralardaki ulusal sorunlarına özel dikkat ayırdıkları, bu ülkelerde yaşayan ulusların ilişkilerini çatışma haline sürüklemeyi, kendi kaderini tayin hakkını bu amaçla gündeme getirmeyi kendi çıkarlarına daha uygun gördüklerini biliyoruz.

"Kendi kaderini tayin hakkı" kimi koşullarda tek bir ulusun çıkarının ifadesi

değil, daha çok sayıda ulusun ortak iradesi olarak yansır. Yüzyılın başında Norveç ulusu oylamayla kendi kaderini tayin etti ve İsveç'ten ayrıldı. 1940'larda Hindistan bir oylama olmadan İngiliz emperyalistlerine karşı kendi kaderini tayin etti. Hindistan kendi kaderini tayin ederken onlarca milliyetin kaderiydi sözkonusu olan, 1920'lerde Afganistan'ın İngiliz işgaline karşı bağımsızlık elde edilmesiyle de tek bir milliyet değil, birden fazla milliyet kendi kaderini tayin ediyordu. Ama Norveç'in İsveç'ten ayrılmasında olduğu gibi Finlandiya'nın Rusya'dan ayrılması da bir tek ulusun kendi kaderini tayin etmesi demek oluyordu.

Özetlemeye çalıştığımız bu örnekler belli bir tarihsel dönemde birden fazla ulus veya milliyetin kaderinin ortak olabileceğini ortaya koyuyor. Böylesi durumlarda, bu milliyet ve ulusların birbirlerine karşı bir kez daha "kendi kaderini tayin hakkı"nı kullanma ihtiyacı ortaya çıkabilir. 1920'lerden beri Türkiye'nin gündeminde duran da budur. Türk ve Kürt halkı emperyalistlere karşı kaderlerini birlikte tayin ettiler. İki halkın ilişkilerinin devamında Kürt halkının istek ve iradesi yok sayıldı. Kürt halkının ulus olarak gelişme süreci frenlenmek istendi. Bu da Kürt halkının, yeniden kendi kaderini tayin hakkını kullanma ihtiyacını yarattı. Kürt halkının bu hakkını kullanması engellendikçe Türkiye'nin gelişip güçlenmesi de, demokrasi yolunda ilerlemesi de frenlenmiş oluyor (TBKP Program Tasarısı s. 48)

Kürt halkı özgür iradesiyle karar veriyorsa, bu karar ne yönde olursa olsun komünistlere ve tüm ilericilere düşen görev bu karara saygı göstermektir.

Kuşkusuz ki komünistler yıllar boyu bir kenarda susup Kürt halkının kendi kaderini tayin hakkını kullanacağı zaman ayağa kalkarak verilecek karara muhafızlık yapma rolünü üstlenmezler. Bütün savaşımı boyunca Komünist Partisi "kendi kaderini tayin hakkı"nın yeryüzünün geleceği, insanlığın genel çıkarları, toplumsal gelişmenin ve işçi sınıfının çıkarlarıyla birlikte bu hakkı kullanmakta olan Kürt halkının çıkarları arasındaki uyumun en yüksek derecede gerçekleşmesine çalışır, bu yolda her türlü özveride bulunur. Ortaya çıkacak iradenin tüm bu çıkarlar üzerine oturması için halka yol gösterir.

Bir kez daha belirtmeye gerek bile yok ki, biz daha önce olduğundan farklı olarak bu hakkın her kullanılışının en başta dünya barışının güçlendirip güçlendirmeyeceğinin, yeni gerginlikler yaratıp yaratmayacağına Komünist Partisi tarafından dikkat merkezinde tutulması gerektiğine vurgu yapıyoruz. Burada işçi sınıfının çıkarlarını "kendi kaderini tayin hakkı"nın sınırı olarak kabul eden yaklaşımlarımızın yeterince doğru olmadığını görürüz.

Kürt halkına, o kendi kaderini tayin ederken işçi sınıfının çıkarlarının sınına kadar "izin vermek" Komünist Partisi'nin günümüzdeki anlayışına uygun olmaz. İşçi sınıfı kendi çıkar ve istemlerini toplumun tüm kesimlerinin çıkarlarıyla, barışın ve insanlığın genel çıkarlarıyla uyumlu bir biçimde ifade edebildiği ölçüde, kendi kaderini tayin eden halk bunu dikkate alır.

Halklar tarihsel olarak ancak çözüme yeteneğine ulaştıklarını çözmeye talip olurlar. Bu nedenle halkların özgürce verecekleri karardan tedirgin olmamak gerekir. Bir halk kendi kaderini tayin ederken, onun kararını, örgütlülük derecesi, bilinç ve kültür düzeyinin yanı sıra, sosyal psikolojik durumu da etkiler. Komünist Partisi ancak bütün bu etkenleri dikkate alabildiği ve yönlendirebildiği ölçüde halkın kararına müdahale olanağını elde eder.

Sömürgecilik

Türkiye Kürdistanı'nın ekonomik statüsünü tartışırken, sömürge olup olmadığını tartışıyoruz. TBKP oluşumunun temeli iki parti de Kürdistan'ı bugüne dek sömürge olarak nitelememiştir. TBKP Program tasarılarında da (s.31) Kürt halkının çifte baskı altında tutulduğunu ifade edilerek, sömürge olduğu yolundaki görüşlerin benimsendiği yolunda bir görüş ortaya konmuyor.

Kuşkusuz geliştirilmeye ve temellendirilmeye muhtaç olan bu yaklaşımın hiç bir kesim için değişmez bir doğru olarak ele alınması beklenmiyor. Aynı şekilde Kürdistan'ın sömürge olup olmadığı konusundaki farklı görüşleri iki halkın dayanışması ve birlikte mücadelesini engellemeye temel yapmanın Kürt halkının özgürlük savaşımının çıkarlarıyla uygun olduğunu da sanmıyorum. Elbette ki böyle bir yaklaşım Türkiye'nin demokratikleşmesi sürecini ilerletmeye de hizmet etmeyecektir.

Kürdistan'ın sömürge olup olmadığı tartışması, bence, esas olarak bilimsel çalışmaların konusu, bilim adamlarının işi olmalıdır. Biz politik hareketler olarak bilim adamlarının çalışmalarından gerekli sonuçları çıkarıyoruz. Ama bu konudaki görüş ayrılıklarımızı birbirimizi yargılamamızın veya daha ileri giderek mahkum etmenin aracı ve gerekçesi yapmamalıyız.

Bence sorunu ele alırken şu nokta yöntemsel olarak önem taşıyor. Klasik sömürgecilik, belli bir tarihsel dönemin ürünüdür günümüzde bu kavramın kullanılabilişliği tartışmalıdır.

Türkiye Kürdistanı'nda herşeyden önce politik nedenlerle Kürt halkının varlığı, Türkiye'de Kürtlerin de yaşadığı gerçeği inkar edilmiştir. Bu durum bence Türk egemen güçlerinin ekonomik kaygılarından çok onların sosyal-

psikolojik durumu ve davranışlarında her zaman etkili olmuş büyük devlet şovenizmi temelinde politik ve askeri çıkarlarının gereği ortaya çıkmıştır. Bu nokta da sorunun tartışılması açısından bence önemlidir.

Hemen belirtelim ki, Kürdistan'ın sömürge olarak nitelenmesi, Kürt halkının daha az baskı ve zorbalıkla yüzyüze kaldığını söylemek ve egemen güçleri aklamak anlamına kesinlikle gelmiyor. Bu yazı sınırları içerisinde değindiğimiz kimi uygulamalar bile Kürt halkının pek çok sömürge halkından kat kat ağır ve barbar saldırıları yaşadığını gösteriyor.

Kürt Halkının Örgütlenmesi

Genel olarak baktığımızda geniş Türk ve Kürt yığınlarının pek çok ekonomik ve politik çıkarı çıkıyor. Ancak yine de Kürt halkının birleştirecek olan, onlara özgü çıkarlar sözkonusudur. Bu çıkarlar Kürt ulusunun ulusal örgütlenmesini gerektiriyor. Böylesi bir örgütlenme, Kürt ulusunun yalnız belli bir kesiminin yalnız belli bir sınıfının yönetiminde temsil edilmesiyle sınırlı olmamalıdır. Hangi ideolojik akımlar yönetimde yer alırsa alsın, politik bakımdan bir bütün olarak Kürt ulusunun çıkarlarını ifade edebilmelidir.

Ulus olarak Kürtler politik arenada bağımsız örgütleriyle temsil edilmelidir.

Kürt halkının bağımsız örgüt- veya örgütlere sahip olması, onun mutlaka ayrılıp bağımsız devlet kuracağı anlamına gelmez. Böyle bir amacı olsa da olmasa da Kürt ulusunun bağımsız örgütlenme hakkı vardır. Çünkü Kürt halkının bağımsız bir devlete sahip olma isteğini belirleyecek olan birlikte yaşadığı halklarla ilişkilerinin düzeyi, sosyal-psikolojik durumu olacaktır. Diyelim Kürt halkı kendisini Türk halkına yakın hissetmiyorsa, bağımsız örgütlenmesi olsun olmasın, kendi kaderini tayin ederken ayrılacaktır. Karşılaşacağı durumun daha kötü olabileceğini varsaysa bile, bunu göze alacaktır. Ama tersi sözkonusu ise, Türk halkıyla Kürt halkı arasında eşitlik sözkonusu değilse, bir düzine bağımsız örgüt kurmuş olsa bile birlikte yaşama yönünde karar alabilecektir.

Öte yandan Kürt halkının ulusal çıkarlarının nasıl, hangi araç ve yöntemlerle en başarılı biçimde savunulacağı konularında Kürt halkının öncüleri görüş birliğinde olmayabilirler.

Kürt ulusal örgütlenmesinin Komünist Partisiyle, öteki ilerici örgütlerle ilişkileri sorunu da tartışılacaktır. Kürt komünistlerinin bir bölümü Türk komünistleriyle aynı partide birleşme yanlısı olacaktırlar. Komünist Partisi de Kürt halkının özgürlük savaşımını yükseltmek, Türkiye'de demokrasiyi kazanma

sürecini ilerletmek amacıyla Kürt ve Türk komünistlerini kendi çatısı altında örgütlenme titizliğini gösterecektir. Şu anda TBKP'nin programı da bunu öngörüyor.

Tabii ki, komünist partisi bu amacı gerçekleştirebilmek için, her koşulda Kürt halkının ulusal çıkarlarını savunmayı, onunla dayanışma bilincini başta işçi sınıfı olmak üzere Türk halkı arasında yaymak ve güçlendirmek savaşımının öncüsü olmak durumundadır. Bu görevini yerine getiremiyorsa pratikte Parti'nin Türk ve Kürt komünistlerini tek çatı altında kendi örgütlerinde birleştirmesi zayıf kalacaktır.

Aynı zamanda işçi sınıfı bir bütün olarak örneğin grev hakkı ile Kürt halkının özgürce örgütlenmesi hakkı arasındaki bağı kavrayamamışsa onun Komünist Partisi'ne verdiği destek ya geçici, ya da cılız kalacaktır. Hiç bir program, hiç bir teori, hiç bir iyi niyet kendi başına değişik uluslardan işçilerin ve komünistlerin birliğini gerçeklik haline getiremez. Uluslar gelişen güvensizlikler en başta pratik uygulamaların ürünüdür. Bunların yıkılması ve etkisizleşmesi de ancak bir dizi pratik girişim ve eylemin sonucu olabilir. Bunların gerçekleştirilmesinde ise Komünist Partisi'nin rolü belirleyici önemdedir.

Komünistlerin Türkiye'de bugün için görevi, öncelikle iki halkı birlikte yaşamasını sağlamak için değil, iki halkın arasında tam bir güvenin oluşması, ilişkilerin her tür dostça olmayan uygulamalardan arınması, ilişkilerde tam bir eşitlik koşullarının hazırlanmasına yönelmek olmalıdır. Kürt ulusunun bağımsız örgütlenmesi, Kürt ve Türk halklarının birlikte mücadelesinin alternatif değildir. Komünist Partisi'nin Kürt işçileri arasında örgütlenmesi ise, farklı düşünen Kürt komünistlerinin ayrı komünist partileri olarak örgütlenmesi hakkını ortadan kaldırmaz.

Kürt halkı, yalnız Türkiye'de yaşamadığı için, Kürt halkının örgütlenmesi aynı zamanda bütün Kürt ulusunu da ilgilendiriyor. Kürt ulusunu bir bütün olarak örgütlenme isteğine de, gelecekte tek bir Kürdistan devletinin kurulmasına da karşı çıkmak doğru olmaz. Geride kalan dönemde, bu doğrultudaki çabalar ciddi olumlu sonuçlar, getirmemiş olsa bile, bu tür politik arayışları "şoven milliyetçilik" olarak nitelemek komünistlere yabancı olmalıdır. Bütün ulusların yakınlaşmasını, bütünleşmesini özleyen, bunun için savaşım yürüten komünistler, nasıl olur da bugün değişik devletlerde yaşıyorlar diye bir ulusun gelecekte birleştirilmesi isteğine karşı çıkarlar? Aynı zamanda parçalanmış olarak yaşayan Kürtlerin birleştirilmesi isteğine yasak getirmeye kalkışmak, Kürt halkının kendi kade-

TBKP Program Tasarısı Üzerine Görüşler

M.ALTUN-İSTANBUL

"Zamanların en iyisiydi, zamanların en kötüsüydü; akıl çağıydı, inançsızlık çağıydı; ışık mevsimiydi, karanlık mevsimiydi; umut baharıydı, üzüntü kışıydı; önümüzde herşey vardı, önümüzde hiçbir şey yoktu..." Charles Dickens 1700'ler İngiltere ve Fransasını böyle tanımlarken sanki bugünü de tanımlıyordu. Ülkemiz insanları depolitizasyon politikalarıyla, gelecekte umutsuz, güvensiz yaşamaya, korku ve tehdit altında boyun eğerek yaşamaya zorlanırken, Partimizin yeni atılımı olan Barış ve Demokratik Yenilenme politikası doğrultusunda hazırlanmış bulunan

program tasarısını işçi sınıfı ve halkın adına sevinç ve coşkuyla karşıladım.

Bu programla, aynı zamanda, SBKP'nin 27. Kongresinde başlatmış olduğu olumlu sürece, uluslararası Genel Güvenlik ve Barış'ın sağlanması sürecine de katkımız olacağını umuyorum.

PROGRAM HAKKINDAKİ GENEL GÖRÜŞLER:

1) TİP'le birleşerek birlik yolunda önemli bir adım atan, 12 Eylül'den güçlenerek, kendisini yenileyerek çıkan

partimiz 6. Kongreye hazırlanırken kendini ve üyelerini yeni duruma, yeni koşullara göre yenileme kararı doğrultusunda programını da yenilemesi durumuyla karşı karşıyayız. En olumlu katkılarda bulunabilmek amacıyla program hakkındaki görüşlerimi toparlamaya ve iletmeye çalıştım. Program bizlere bundan böyle izleyeceğimiz politik doğrultuyu gösteriyor. Önceki programlarımızdan farklı bir yanı, daha çok sanki parti militanlarının eylem kılavuzu gibi. Oysa böyle önemli bir yanı olmakla birlikte, daha çok yi-

Devamı 11. sayfada

rini tayin hakkını kullanmasını engellemek olur.

Elbetteki böylesi ilkesel yaklaşım, somut durumda hangi örgütlenmenin Kürt halkının çıkarlarını savunmaya, bugünkü özgürlük savaşımını yükseltmeye hizmet edeceğini görmeye engel değildir. TBKP yalnızca Türkiye'de yaşayan Kürtleri örgütlemeyi doğru görüyor. Başka devlet sınırları içerisinde yaşayan Kürtleri veya Türkleri örgütlemek Komünist Partisinin örgütlenme normlarıyla çelişir. Eğer Kürt ulusal hareketini oluşturan örgüt ve gruplar, komünist partisi'nden kendi örgütlenmeleri konusunda görüş isterlerse şunu da açık yüreklilikle belirtmek gerekir ki şu aşamada farklı devletlerde yaşayan Kürt ulusunu tek bir hareket olarak örgütlenme olanaklarının ve başarı şansının olduğuna inanmıyoruz.

Kürtler ve Komünist Partisi'nin Programı

Türkiye'nin sorunları karmaşıktır. Kürdistan sorunu da öyle. Ama Komünist Partisi'nin programı böyle karmaşık sorunları çözebilir.

"TBKP Türk ve Kürt devrimcilerinin partisidir" (ağ, s.69) "TBKP ülkemizin, Türk ve Kürt uluslarının çıkarlarının en içten, en tutarlı, en aktif savunucusudur; en kararlı yurtsever güçtür." (s.69) Bu belirlemelerin önemli çizgilerini oluşturduğu TBKP Program tasarısı Kürdistan'ın ve Kürt halkının durumunu analiz ediyor. Kanımca (bu daha da geniş yapılmalıdır). Bununla yetinmiyor "Kürt halkı üzerindeki teröre son verilmesini, Kürt ulusunun varlığının tanınmasını ve Kürt sorununun adil, demokratik, barışçı bir çözüme kavuşturulması" (s.37) talep ediyor.

Bu Program tasarısıyla TBKP, "Kürt dili ve kültürü üzerindeki yasakların kaldırılması, Kürt halkının kendi dilini ve kültürünü özgürce geliştirilmesinin gü-

vence altına alınması" (s.46) istemleriyle daha bugünden uğruna savaşılacak hedefleri de ortaya koyuyor. Kürt ulusal hareketinin Türkiye'de tarihsel politik akımlar ve esas muhalefet güçleri arasında yer aldığı (s.32) belirten TBKP Program tasarısı "Kürt ulusal hareketinin birleşmesi ve güçlenmesi için bu harekette yer alan çeşitli örgüt ve çevrelerin birliğinin sağlanmasına" vurgu yapıyor. (s.49) ve kendisini "Kürt ulusal sorununa demokratik, adil ve barışçı çözüm getirme programı (s.36) olarak tanımlıyor. Partinin Kürt halkının kendi kaderini tayin hakkına sahip olması için her koşulda savaşım yürütmekte geri durmayacağını (s.48-49) ısrarla ortaya koyuyor. Barış ve demokrasi güçlerinin ortak hükümetinin Türk ve Kürt halkının çıkarlarını koruyacak bir hükümet (s.52) olduğunu da açıkça vurguluyor.

Daha da güçlendirilmesi ve geliştirilmesi gerekli olan tüm bu yönleriyle TBKP Program Tasarısı'nda, Kürt sorunu açısından şu dört ana çizgi öne çıkıyor:

1-) Kürt halkının gelişmesinin karşısında duran zorlukları bertaraf etmeyi, varlığını, bugününü ve geleceğini güvence altına almayı öngörüyor.

2-) Yalnızca "Kendi kaderini tayin hakkı"ni savunmakla yetinmiyor, Kürt halkının bu hakka ulaşmasını olanaklı kılacak güncel somut savaşım hedeflerini de ortaya koyuyor.

3-) Kürt ve Türk halkının yakınlaşması, arada varolan sorun ve güvensizliklerin bir an önce aşılması için çalışmayı görev biliyor.

4-) Kürt sorununu çözümünü, dünyada toplumsal gelişmenin demokratik süreçlerin güçlenmesinin bir parçası olarak anlaşılmasına çaba gösteriyor.

Program tasarısına son halini verirken demokrasinin kazanılmasıyla Kürt

ulusunun elde edeceği politik kazanım ve olanakları daha somut ortaya koymak gerek. Kürt halkının bu somut kazanımlarıyla Türkiye demokrasi sürecinin nasıl güçlenebileceğini net biçimlerde açıklama ihtiyacı da vardır. Yani Komünist Partisi'nin programı, Kürt halkı için şu aşamada kazanılması gereken hakları formüle eden, bir bakıma ayrı bir "mini program" içerebilirse daha etkili olabilecektir.

Öte yandan TBKP Program tasarısı, bugün için Kürt sorununun çözümünde başvurulacak yöntemde yerinde bir vurgu yapıyor. Çözümün demokratik, adil ve barışçı olmasını kabul ettirmeye yöneliyor. Bu yöntemin her aşamada tüm taraflarca benimsenmesi, komünistlerin bu amaçla çok yönlü ilişkiler geliştirmesi görevini de kendiliğinden içeriyor. Ama aynı zamanda Program, Kürt ulusal hareketini oluşturan örgütlerle Komünist Partisi'nin ilişkilerinin bugünkü aşamada ve gelecekte nasıl ele alındığına, Kürt ulusal hareketini oluşturan örgütlere nasıl bir rol düşüğünü daha net ortaya koymalıdır. Daha ileri gidersek, her bir Kürt örgütü TBKP'nin öngördüğü Barış ve Demokratik Yenilenme stratejisinde, giderek sosyalizmin kurulması aşamasında kendilerinin nasıl bir işlev göreceklərini izleyebilmelilerdir. (Kuşkusuz ki bu örgütler bu rol ve işlevleri tartışma konusu yapabilir ve benimsemeyebilirler. Ama bu konularda net belirlemeler Parti'nin örgütleri ve kadroları açısından önemlidir.)

Son söz olarak şunu söylemek isteriz. TBKP Program tasarısının mantığı, Kürt sorununu ele alış açısından da yerindedir. Ama bu mantık aynı zamanda sorunu bir ölçüde öne çıkarmayı ve daha derli toplu ele almayı da gerektiriyor. Tartışma sonuçlandığında tüm bunları gerçekleştirebileceğimize de inanıyorum. ■

Kopyacılık mı, Lenincilik mi?

En etkili yanıtta, yanıtın da yürekten inandığı yanıtta olsa gerek. Soldaki, partimizdeki tartışmalarımızda bu tür "ikna gücü yüksek" yanıtlar zaman zaman bilinç ötesi bir "yöntem" düzeyine yükselir. Öylesi kökleşmiş alışkanlıklarımız, kalıplaşmış değer yargılarımız var ki, yazılarımıza yansıdığı zaman yazanın da, okuyanın da eleştiri yeteneğini felce uğrattırır. Bunlardan biri de, Marks'ı, Lenin'i tarihsel deneyimleri görüşlerimizin doğruluğuna tartışma götürmez tanıklar olarak kullanmak.

Aşağıda vereceğim birkaç örneği tartışma yazılarımızdan birinden tipik bulduğum için aldım. Biliyorum, yazıyı yazan yoldaşa bir bakıma haksızlık oluyor bu. Çünkü bugün alıncılık, taklitçilik kimi zaman diyalektik yöntemleri felce uğrattıysa, bunun günahı bu alışkanlıkların yıllar boyunca gelişmesine katkılarımızla hepimizindir. **Komünist hareketin eli kalem tutan her bir neferi bu hastalıkların yayılmasının biraz suçlusudur, biraz da kurbanı olduk.**

Örneklerini aldığım yazının yazarı, partinin görüşlerindeki istikrarsızlıklara karşı haklı olarak "insan bilinci yaz boz tahtası değildir!" diye isyan ediyor. Bence bu istikrarsızlıkların temelinde hayattan kopuk, keyfi olarak işimize gelen yana çektiğimiz alıncılık ve reçe tecil anlayışının okkalı bir payı var. "Moskova haberleri" baş redaktörü Y. Yakovlev şöyle yazıyor: "Lenin'in 55 ciltlik toplu yapıtlarında akla gelen her duruma uygun alıntılar var, hele bütünü koparıp ve önüne ardına konan üç noktalarla budanırsa... 'yeniden örgütlenme' döneminde bunun yararını anlatan alıntılardan geçilmiyordu. Derken bir süre sonra yeni bir alıntı. Fazla 'yeniden örgütlenme' eğiliminin zararları üstüne." Bu tür istikrarsızlıklara karşı mücadele ortak bir amacımız olduğundan, örneklerime kaynak aldığım yazının yazarının beni başışlayacağını umuyorum.

***

Yazarı da, okuyarı da yanıtın, ince bir "yöntem", alıntıdan doğru bir ilkesel sonuç çıkarmak, ama bu ilkeye işimize gelen yanlış bir yorum getirmek. Örneğin Lenin'in "Bolşeviklerin şekli bir çoğunluğa sahip olmayı beklemeleri saflik olurdu" sözlerini doğru olarak "çoğunluk" kavramını şekli değil "politik çoğunluk" olarak kavramak gerektiğine bağlıyor. Ama aynı anda da bunu şekli olarak, somut bir durumda "yüzde 51'in ötesinde" bir çoğunluğu gerekli görmeyi "hayaller uyandırmak" demek olacağı şeklinde yorumluyoruz...

Politik çoğunluk neden her zaman küçük bir çoğunluk demek olsun? Örneğin Lenin Komintern 3. Kongresinde (yine "çoğunluk" sözcüğünden rahat-

İlhan DERİN

sızlık duyan yoldaşlarla tartışırken) "devrim" amacı için yalnız işçi sınıfının "**basit**" çoğunluğunun yetmeyeceğini, "**tüm**" sömürülenlerin de çoğunluğunun gerektiğini söylüyor. Ve "(bir köylülük denizi olan) devrim Rusya'sı için bunu şöyle somutluyor: "Biz Rusya'daki zaferi yalnız işçi sınıfının tartışmasız çoğunluğunun yanımızda olmasına değil (ki 1917 seçimlerinde işçilerin **ezici** çoğunluğu bizden yana ve menşeviklere karşıydı) aynı zamanda iktidarı ele geçişimizin hemen ardından ordunun **yansının** ve birkaç hafta içinde de tüm köylü yığınının **onda dokuzunun** bizden yana geçmesine borçluyuz." (Alm. Yapıtlar, c. 32, s. 497-499)

"Alıntıya yorum getirme" yöntemi, "karşıt görüşe yorum getirme" yöntemiyle bağlanarak daha inceltilebilir... Gerçi, şu somut örnekte yazar TBKP program tasarisına bir göz atsaydı, belki de bundan vazgeçebilirdi. Çünkü bakın, program "iç ve dış gericiyi kanlı şiddete başvurmaktan alıkoymak bir politik güçler oranını caydırıcı güçte ezici bir çoğunluğu" oluşturmak diyor. Bu politik niteliğine rağmen buradaki ezici çoğunluğu "politik değil aritmetik bir çoğunluk" diye yorumlamanın ikna edici olmadığını görebilirdi. Ama, yazar program metnine gözlerini kapayıp, ezici çoğunluk kelimesinin geçtiği bir cümleyi "Program Tasarisının Yeni Yaklaşımları" kitapçığından bulmayı tercih etmiş...

Şimdi artık Lenin'in politik çoğunluğunu nasıl aritmetik olarak, küçük bir çoğunluk diye yorumladıkça, bulduğumuz ezici çoğunluk sözcüğünü de yine aritmetik olarak, demek yüzde 51'in ötesinde, öyleyse politik çoğunluk değil, diye yorumlayabiliriz... Ama yazar tam buralara kadar ileri gitme kararlılığını gösterememiş.

"Yoldaşlarımızın bu temel gerçeği bilmediklerini hiç düşünemiyorum. Ancak (nedense ilgili bölümü aktarılmayan!) program tasarisından insanın üzerinde kalan izlenim..." diye ekliyor. Sanırım politik çoğunluğun yüzde 51'in ne altında, ne üstünde, aritmetik bir ölçüt anlamına gelmediğinde, onu **politik** koşulların ve **politik** görevin belirlediğinde anlaşılabiliriz. Burada söz konusu olan politik görev ise, **iç savaşsız bir devrim**, yazanın başka bir yerde ileri sürdüğünün aksine, "**sadece bir niyet**" olarak bırakmayıp, **erişilebilir bir hedef** haline getirmek. İşte ezici bir çoğunluğu gerekli kılan, bu çetin görev.

***

"Lenin'in 1920'lerde söylediği şu sözlerin bizim için bir değeri olmalı: Devrimci proletarya en azından yakın gelecekte, proletarya diktatörlüğünün başlangıç döneminde, bu tabakayı, (orta köylülüğü) kendi safına çekmeyi görev edinemez..." Büyük köylülere gelince, "yine Lenin'in...proletarya kentlerde zafer elde ettikten sonra bu tabaka-

nın karşı devrimci nitelikte mümkün olan her türlü direnc, sabotaj ve dolaysız silahlı direniş biçimlerine girişmesi kaçınılmazdır.

Sanki Lenin 19. yy'ın son yıllarından 1920'ye kadar odasında düşünmüş, mücadele boyunca köylülüğün somut analizini her seferinde yeniden ele almış, ama nihayet tüm dünya köylülüğünün evrensel niteliklerini bulmuş. Şimdi bize sadece bunu programımıza aktarmak kalıyor...

TBKP Program Tasarisı dünün değil yarının sosyalizminin öngörüsünü yapıyor. O, savaşların ortadan kalkacağı, sosyalizm dünyasının çekim gücünün yeni bir niteliğe yükseleceği ileri bir geleceğin Türkiye'sinde sosyalist devrimin yasallıklarını, böylesi koşulların olanaklı kılacağı yeni bağlaşıklıkları yalamaya çalışıyor... Yine Y.Yakovlev'in sözleriyle, Lenin'in "bakışları yılları delip geçiyor ama, bizimle birlikte karar verme olanağı yok. Yarım yüzyıldan beri o yok artık."

Böylesi en doğal bir gerçek, günü; müzün somut görevlerini saptamanın Lenin'in değil, bizim görevimiz olduğu gerçeği, alışkanlıklarımıza çarpınca derin bir kaygı kaynağına dönüşebiliyor: "Marksizm-Leninizmin en temel kuralları bugün yenilik adına tartışma konusu oluyor. Artık aramızdan Lenin'i eski bulan orijinalite meraklıları çıkmaya başladı..."

Alman ozanı ve tiyatro yazarı Bertholt Brecht'in "Galilei"sinde ünlü fizikçi bir takım alim kişilere keşfettiği jüpiter uydularını teleskopya göstermek ister: "**Filozof** korkarım ki mesele bu kadar basit değil, muhterem Galilei. Şu meşhur dürbününüzü ıstimal etmeden önce, isteriz ki zatınızla bir münazara şerefine nail olalım. Sual: Bu çeşit sey-yareler mümkün müdürler? **Matematikçi**, malûmunuzdur ki bu çeşit yıldızlar klasiklere göre mümkün değildiler..."

Galilei, dürbünden bir bakmaları için yalvarır, bana değil gözlerinize inanın der: **Matematikçi** ben gözlerime Aristo'yu okurken inanırım..."

Ama Aristo'nun teleskopu yoktu, der Galilei: "**Filozof**, değil mi ki burada Aristo'ya hakaret edilmek istenmiştir, benim için bu münazaraya devamın lüzumu kalmamıştır!"

***

"Sosyalizmde çok partillik sorununa geliyorum. 'Sosyalizmde mutlaka tek parti olur' gibi birşey şüpheşiz yanlış olur..." Neden? Çünkü "halk demokrasisine sahip ülkeler 'çok partili sosyalizmin' olabileceğini gösteriyor" da ondan(!) "Ancak altı çizilmesi gereken

nokta, var olan bu partilerin sosyalizmi benimseyemediği, Öyleyse: "sosyalizmi benimseyen, doğal olarak benimsemediği şeye karşı savaşan partilerin varlığıyla sosyalizm olamaz!"

Eğer bugünkü "halk demokrasisine sahip ülkeler", kuruluşlarında bu yoldaş gibi yapıp, o zamanın tek sosyalist ülkesinin deneyimini, yani Sovyetler Birliği'nin tek parti uygulamasını "genel ilke" düzeyine yükseltmiş olsalardı, şimdi herhalde bu satırların yerine şöyle bir şeyler okuyacaktık: "Sosyalizmde mutlaka tek parti olur. Hem Sovyetler Birliği, hem de onu örnek alan tüm sosyalist ülkeler 'çok partili sosyalizmin olamayacağı' gösteriyor!"

Oysa dünya değişiyor. Sosyalist ülkeler geliyor. Yeni sorumluluklar ve yeni olanaklar çıkıyor dünya işçi sınıfının karşısına...

Bu örnekte de kendini yanıltmanın iki "yöntemi" içiçe geçmiş: Sosyalist ülkelerin deneyimini somut koşullardan koparıp mutlaklaştırma, ve karşı görüşü amaca uygun bir "yorum" getirme... "Doğal olarak benimsemediği şeye karşı **savaşan** partiler..." Savaşan yani "harp açan" mı, yoksa eski terimiyle "mücadele eden" mi? Birkaç paragraf sonra açıklık getiriliyor: "Sosyalist demokrasiyi kana bulamak isteyenlere bu hak tanınmaz!". Ama kan dökmek isteyenlere bu hakkın tanınmadığı apaçık belirtilmemiş mi program metninde? Şimdi bir alıntı da benden, Lenin'in sözleriyle, "karşısına besbelli budalaca bir görüşü maledip sonra da bunu çürütmek" iyi bir yöntem değil... (C. 28, s. 288)

***

Ve yine Lenin'den "onların (2. enternasyonal yönetiminin) iflaslarının temel nedeni, işçi hareketini ve sosyalizmin büyümesini belli bir biçimine 'dalıp gitmeleri' bunun tek yanlılığını unutmaları, nesnel koşulların kaçınılmazlaştığı keskin sıçrayışı görmek istememeleri ve hala basit, ezberlenmiş, ilk bakışta tartışmasız görünen gerçekleri tekrarlayıp durmaları oldu... Şimdi aynı yanlışın komünistlerin başına, ama bu kez tam ters yönden gelmesine bakalım..." (C. 81, s. 70)

***

Örnekleri (gerek bu, gerek başka tartışma yazılarımızdan) çoğaltmak isterdim. Örneğin, bu yazıda "Sosyalizm ve demokrasi" konusunda verilen, tamamen tek yanlı bir sıra alıntı: Çok bilinen bir gerçeğin, Lenin'in sosyalizmin demokrasiyi sosyalizme geçişin vazgeçilmez koşulu olarak gördüğünün bu tek yanlılık içinde kaybolup gitmesi... Öte yandan yine, burada da, Lenin'in kendi dönemindeki devrim için mücadelede savunduğu politikayı atom ve uzay çağında devrim için mücadele koşullarına kopya etmeye kalkmanın yanlışlığı....

Amma yazının sonlarına yaklaşırken çok daha önemli bir sorun kendini dayatıyor: Yazar, köylülük sorunundaki alıntısında, Lenin'in sözlerinin bizim için bir değeri olmalı diyordu... Hem de çok büyük değeri var. Ama kopya mo-

deli, çıkartma kağıdı olarak değil. Büyük bir diyalektik ustasıydı o. Hayatla birlikte nasıl yürür bir devrimci, bunu öğrenmeliyiz biz onun yapıtlarından. Bu yüzden de alıncılığın, taklitçiliğin partilerimize verdiği zararın, şu ya da bu konuda yol açtığı yanıltların zararlarının çok ötesinde:

Lenin'i kopya etme çabası, Lenin gibi düşünmeyi öğrenmemizin önünde en büyük engel oluyor!

Tartışmalarımızın bir düğüm noktasını oluşturan strateji sorununda pek açık ortaya çıkıyor bu. Hemen hemen tüm yoldaşlar önümüzdeki acil görev konusunda görüş birliğindeyiz. Reformlar için mücadelenin gerekliliğinde, bir demokrasi programının zorunluluğunda hepimiz birleşiyoruz. Bu, bizim hayattan öğrenmesini bilen, hayata Lenin'in gözleriyle bakmaya başlayan partiler haline geldiğimizi kanıtıyor. Ama Lenin'ci diyalektik yöntemle bu pratikten gerekli teorik sonuçları çıkarmaya gelince kimi kararsızlıklar başlıyor. Kopyacılık alışkanlığı geçmişte hazır model aramaya zorluyor bizi. Ve yaratıcı, yeni yaklaşımlarla da karşılaştığımız zaman, "bugüne dek bunu böyle söyleyen başka kimse var mı" kaygısı ilk aklımıza gelen oluyor.

***

İki taktik, 1905 devriminin en sıcak günlerinde yazıldı. Elbette gerek Rusya'daki üç devrim döneminin, gerekse tüm Avrupa'da devrimci yükselişlerin beklendiği 20'li yılların stratejisi, bir devrim stratejisi olmalıydı. Ama iki taktik'in adından da görüldüğü gibi, strateji ve taktik birbirinden kesin sınırlarla ayırıp stratejinin yakın hedefini mutlak şekilde bir devrim olarak saptamayı koştan yaklaşım Lenin'e yabancıydı. Bu ayırım komünist hareketinde Lenin'den sonra yerleşip gelenekteşti. Demek strateji kavramı üzerine "eski" denen görüş, o kadar da eski değil...

Lenin partinin stratejik hedeflerini saptamanın yöntemsel ölçütlerini ilk kez 1899 yılında, Emeğin Kurtuluşu grubunun programını hazırlarken ve RSDİP'ne bir program tasarısı önerirken geliştirdi. Programın yakın hedefini o, devrim ya da reform gibi bir ölçüte değil, "**işçi sınıfı önündeki başlıca engel**" ölçütüne ve, "**partinin acil politik görevi**" ölçütüne bağlıyor. (C. 4, s. 248)

Bu yıllarda Rusya'da devrimci durumun (kendisi değil!) yakın gelecek için güçlü bir olasılığı henüz ufukta belirmemişti. Emeğin Kurtuluşu'nun programında ve RSDİP'ye öneride de yakın hedef, henüz devrim değil, bir reformdu: "Çar'ın sınırsız iktidardan **feragat etmesi**", "**meşrutiyet yönetimi**", "politik özgürlük"... Çünkü: "mutlakiyet" ko-

şulları, işçi sınıfının yığınlar önünde "devrim bayrağını" açmasına başlıca engeldi. (C. 4, s. 250-259)

Daha sonra 1902'lerde ise artan yığın hareketlenmesi ve devrimci durumun (henüz doğması değil!) yakın geleceğin güçlü olasılığı haline gelmesi koşulunda hayatla birlikte yürümeyi bildiğini bir kez daha gösterdi Lenin'in partisi: RSDİP programında yakın hedef partinin acil politik görevi, yığınlara malolmuş olan (ve daha sonra İki Taktik'te de belirtilen) "cumhuriyet" istemiyle belirlendi. Yani **bir devrim stratejisi yönünde ilk adım atıldı...**

Bize gelince: Rusya'da 1899'da reform stratejisi, 1905'te devrim stratejisi ne kadar doğru olan devrimci strateji ise, bizim bunlardan birini mekanik olarak kopya etmeye kalkmamız da o ölçüde yanlış olur. Bu örnek bize, politikamızı soyut kurallara göre değil, hayata göre mücadelenin somut koşullarına göre çizmeyi öğretmelidir. Atom ve uzay çağının Türkiye'sinde yepyeni koşullar oluşuyor. Dünya dönüyor.

Devrimci bir durum olsa da, olmasa da, hemen yarınlardan güçlü olasılığı olarak belirmese de, her koşulda aktif mücadele edecek, hiçbir zaman pasif bir bekleyişe kendini mahkum etmeyecektir işçi sınıfının politik güçleri. Lenin'ci strateji, salt ileri geleceğin umut kaynağı ve uzun erimli teorik tartışmaların ilkesel temeli değildir. O, aynı zamanda bizimle birlikte sokağa çıkmalı, bugünün aktif mücadelesinde bize yol göstermelidir. Lenin'ci strateji, her durumda **o somut durumun uğrunda mücadele edilecek acil politik görevini**, işçi sınıfının, devrimci mücadelenin önünü kesen **başlıca engeli** gösteren stratejidir.

Türkiye'de bugün devrimci mücadelenin önünü kesen başlıca engel nedir? 12 Eylül'den bu yana sürüp giden anti demokratik rejimler, onların bugünkü biçimi olan otoriter rejim. Partilerimizin önündeki acil politik görev bu engeli aşmak, politik özgürlüğü kazanmak, barışın güvence altına alınmasına ülkemiz açısından katkıda bulunmak "barış ve demokratik yenilenme". İşte bu reform stratejisi, bugünün Türkiye'sinin devrimci stratejisidir. Ve bu "yeni" strateji anlayışı, "eski" Lenin'ci yöntemle, eklektik kopyacılıktan, diyalektik yöntemle dönüşün ta kendisidir.

**İDDİANAMENİN
TÜRKÇE VE ALMANCA
ÖZETİ ÇIKMIŞTIR**

TBKP Program Tasarısı ve Göçmenler

K.CANDAŞ-FAC

Çok değişik yanlarıyla uzun süredir komünistler arasında ve kamuoyunda tartışılan TBKP Program Tasarısı, görünen o ki, eleştiri, kolektif katkı ve yaratıcı önerilerle zengin bir program olmaya adaydır. Ülkemizin ve ülke dışında yaşayan-çalışan milyonlarca insanımızın böylesi zengin içeriğe sahip bir programa gereksinimi var. Günümüz dünyasının gerçekleri, yeni düşünce tarzı ve politik anlayışla temellendiren tasarı özü ve yönelimi itibarıyla kuşku yok, bu gereksinime yanıt verecektir.

Politikainın yaşama geçirilmesine azami katkıda bulunmaya çalışan ve böylece bu mücadeleye dolaysız katılan biz yurtdışındaki komünistler açısından program tasarısında göze çarpan bir eksiklik, yurtdışında yaşayan ya da çalışan göçmenlere ilişkin bir bölümün olmayışıdır.

Ekonomik ve politik karakterli göç olgusu ve bundan ötürü ortaya çıkan sorunlar komünistlerin gündemindedir. Göç olgusu egemen güçler tarafından dikkate alınıyor. Gericiliğin göç olgusundan yararlanarak, göçmenlik koşullarında uzun vadeli planları sinsice yaşama geçirme yönündeki çabaları uzun zamandır gözleniyor. Ne var ki, bu denli dikkate alınan bir konu TBKP Program Tasarısında, "Emekçilerin yaşam koşullarının iyileştirilmesi için" başlığını taşıyan bölümde sadece iki cümleyle yer almaktadır. "Yurtdışındaki işçilerin buldukları ülkelerde eşit haklara sahip olması için çalışılması, tasarruflarının güvenceli ve ülke kalkınması doğrultusunda değerlendirilmesi sağlanmalıdır". (Program Tasarısı sayfa 46). Bu çok haklı talep yeterli değildir.

Ülke dışına göçe zorlanan milyonlarca insana hiçbir hükümet, ne Türkiye'de ve ne de yaşanan ülkede güvenli bir alternatif sunmadı. Bunu kendilerine sorun da etmediler. Ardi arkası keşilmeyen vaatler, göçmenlerin umutlarını sömürmeden, onların haklı taleplerini demagojik bir tarzda uykuya yatırmadan öteye geçmedi.

Kapitalist Avrupa ülkelerindeki egemen tekellerin burjuvazinin ve hükümetlerin göçmenlere ilişkin çok yönlü politikaları var. Bu politika pratikte, kimi zaman ayrımcılık, zorla özümseme şeklinde ve kimi zaman dışlama ya da demokrasi hareketini bölme amacıyla uygulanıyor.

Türkiye hükümetleri ise göçmen işçilere çoktandır "Döviz makinası" gözüyle bakıyor. Aynı zamanda gericiliğin yurtdışında bir tabanı, ideolojik ve örgütsel bir güç oluşturma çabaları da arttı.

Ekonomik ve politik kaynakları olan

göç olgusu Türkiye'nin önemli bir sorunudur. 1960'lı yıllarla başlayıp, yoğunlaşarak süren göç, 5 milyonun üzerindeki yurttasımızın kapitalist ülkelere akmasına neden oldu. İşçi göçünden ayrı olarak, 70'li yılların başından itibaren başlayan ve 12 Eylül darbesi ile doruk noktasına varan bir politik göçmen kitlesi de buna eklenmelidir.

Günümüzde ağırlıklı bölümü Federal Almanya'da olmak üzere (1,4 milyon), 2 milyonu aşkın göçmen başlıca 10 kapitalist Avrupa ülkesinde yaşıyor. Bu müthiş bir potansiyeldir ve bu potansiyel hem ekonomik aktiflik bakımından hem de politik olarak değerlendirilmelidir. Göçmenler arasında yurtdışında kalış süreci giderek büyümekte ve artık bu ülkelerde doğan ve büyüyen bir nesil ortaya çıkmaktadır. Böylesi bir gelişme doğal olarak bugüne kadar görülmeyen ve düşünemediğimiz türden sorunları da gündeme getiriyor. Ulusal-kültürel sorunlar, demokratik ve hukuksal sorunlar bunların başlıcalarıdır.

TBKP, yurtdışında politik faaliyet yürüten komünistlerin ve kardeş partilerin deneylerinden hareketle, bu önemli potansiyel gücün umutlarına sozculuk edebilmeli, beklentilerine ortaya koyduğu politikayla yanıt vermelidir. Parti programı gibi, politikamızın ve amaçlarımızın somutlandığı böylesi önemli bir belgede, göçmenler ve onların sorunları gereken biçimde dikkate alınmalıdır.

Kaldı ki, TBKP Program Tasarısının özü, formüle ettiği genel insani amaçlar, komünistlerin ülkemizin demokratik yenilenmesi doğrultusundaki ulusal görevleri ve enternasyonalist karakterimiz bu alana ilişkin bir politika ortaya koymamızı da koşullandırıyor. Ancak, bu yapılırken, günümüzde göç olgusunun çok çeşitli özellikleri olduğu dikkate alınmalıdır. Bu özellikler bilimsel bir çalışmayla incelenmeli ve yapılacak genel değerlendirmelerde göz önünde tutulmalıdır. Göçmenlerin gelecekle ilgili sorunu ve şimdiki durumları hem bizim ve hem de yaşanan ülkenin komünistlerinin yakından ilgilendirmeleri gereken bir konudur. Bundan ötürü, kardeş partilerin göçmenlerin sorunlarını kolektif olarak ele alma, inceleme zorunluğu vardır. Komünist partilerin egemen tekelleri burjuvaziye karşı mücadelede göçmenleri ve tüm emekçileri ortak sınıfsal ve global çıkarlarının birleştirmekte olduğu düşüncesini temel hareket noktası yapmalıdır. Bu temel hareket noktası (ilke), devlet-tekelleri kapitalizminin çeşitli uluslardan işçileri biraraya getirdiği ve işçi sınıfının enternasyonalleşmesini hızlandırdığı günümüz koşullarında daha da önem kazanmaktadır.

Bu koşullarda yurtdışında bulunan komünistlerin pratikte karşı karşıya oldukları görevleri şöyle sıralamalıyız: Barış için mücadelenin yaşamsal önemi göçmen işçilerin bilincine çıkartılmalı, tekellerin ekonomik ve demokratik haklara karşı saldırısında yerli ve yabancı işçilerin birliği örülmeli, Türkiye'de insan hakları ve demokrasi için verilen mücadeleye dayanışma yükseltilmeli, demokratikleşme sürecine aktif katkılarda bulunacak demokratik bir göçmen hareketi yaratılmalı.

Bu bağlamda, TBKP Program Tasarısına önerimiz şudur. "Kürt ulusal sorununun adil, demokratik ve barışçı çözümü için" başlıklı bölümünün ardından "Göçmenlik koşullarında yaşayan yurttaslarımızın haklarının güvence altına alınması için" başlıklı bir bölüm eklenmelidir. Bu bölüm öz itibarıyla şöyle ele alınmalı:

"İşsizliğin ve geleceğe güvensizliğin göçe zorladığı yüzbinlerce işçi ve ailesi ülkemizle sıcak bağlarını sürdürerek, Batı Avrupa'nın ve Ortadoğu'nun çeşitli ülkelerinde yaşıyor. Yaşamlarının güvence altında olmaması ve demokratik haklardan yoksun olmaları ne denli göçe zorlanan politik göçmenlerin sayısı binlerle ifade ediliyor. Bu yurttaşlar, buldukları ülkelerde ikinci sınıf insan muamelesi görmekte, eşit demokratik haklara sahip bulunmamakta ve sayısız sorunla karşı karşıya kalmaktadırlar. Özellikle göçmen işçiler bu güç koşullarına rağmen, her yıl ül kemize milyarlarca dolar tutarında döviz kazandırıyorlar.

Bugünkü nesnel koşullar gereği göçmenler buldukları ülkelerde kalacak olsalar da, bir daha göçü yaşamayacak bir Türkiye için mücadeleye katılıyorlar. Göçmenler, Türkiye'deki demokrasi hareketiyle dayanışmalarıyla, buldukları ülkelerin barış ve demokrasi hareketleriyle ülkemiz arasında bağ kurmalarıyla, kazandıkları bilgi teknik beceri ve mali olanakları ülke kalkınmasına katmalarıyla ülkemizin demokratik yenilenmesinde ve gelişmesinde her zaman rol oynayacaklardır.

TBKP, yurtdışındaki işçilerin, politik göçmenlerin eşit hakları ve demokratik talepleri için mücadeleyi destekliyor, göçmenlerin sorunlarının çözümü için aktif çaba göstermenin demokratik bir hükümetin başlıca görevleri arasında yer alması gerektiğini savunuyor.

- Göçmenler buldukları ülkelerde eşit, demokratik haklara sahip olmalıdırlar. Yurttaslarımız gerek yaşadıkları ülkelerde, gerekse Türkiye'de seçimlere buldukları ülkelerden katılabilmeli, oy kullanıp aday olabilmelidirler.

TBKP Program Tasarısı Üzerine

Mir Parti Örgütü

Ulusal ve uluslararası gelişmelerin karşılıklı etkileşiminin doğurduğu sonuçlar, dünyamızın ve ülkemizin analizi program taslağına doğru bir şekilde yansıtılmıştır.

Program taslağına, bugüne değin ülkemizde devrimci sol tarafından yapılmış diğer programlardan farklı olduğunun altını bir kez daha çizmek gerekiyor. Devrime kadar giden bütün yolun planının çıkarılmaması, bunun bugünden yapılamayacağı, ama önümüzde somut olarak duran ilk aşamanın kapsamlı olarak irdelenmesi ve çıkış yolu önerileri gösterilmesi, kuşkusuz, programın farklı yaklaşımlarından en çok ortaya çıkan yanı.

Parti örgütümüz TBKP Program taslağını tartıştı. Kimi konulardaki görüş ve önerilerimizi iletiriyoruz. Özü itibarıyla program taslağını onaylıyoruz.

***

Göçmen işçilerin Batı Avrupa'da serbest dolaşım hakkı sağlanmalıdır.

- Göçmen işçilerin tasarrufları hem kendi geleceklerinin güvence altına alınabilmesi ve hem de ülke kalkınmasına katkıda bulunacak şekilde değerlendirilmelidir. Hükümetler yurtdışındaki işçi aileleri ve çocuklarının ulusal-kültürel ve eğitsel sorunlarının çözümünü yönünde demokratik bir programı yürürlüğe koymalı, bu amaçla fon oluşturulmalıdır. Göçmenlerin demokratik örgütleri bu fonlardan yararlanabilmelidir.

- İşçiler buldukları her yerde, yaşam koşullarının iyileştirilmesi için mücadele ederler, bu yönde mücadele eden emekçilerle dayanışma içerisinde olurlar. Göçmenlerin yaşadıkları ülkelerde toplumsal yaşamın her alanındaki sorunlar için verilen mücadeleye katılmaları ve ülkemizdeki demokrasi için mücadeleyle dayanışma içerisinde olmaları onların kovuşturma ve baskı altında tutulmalarına yol açmamalıdır. Konsoloslukların göçmenler üzerindeki baskılarına son verilmeli ve buraların yurtdışındaki "karakollar" haline gelmeleri önlenmelidir.

- Politik göçmenler haksız nedenlerle ve çağdışı bir zihniyetle ülke dışına yaşamaya zorlanmışlardır. Politik göçmenlerin ülkemizdeki politik yaşama dolaysız katılmasının önündeki engeller kaldırılmalı, ülkeye özgür ve güvenli dönebilmeleri için gerekli yasal düzenlemeler yapılmalıdır. ■

Parti politikasının yığınlar tarafından daha iyi anlaşılabilir hale gelmesinden kuşkusuz programın özel bir yeri var. Bu nedenle program taslağının dili de yığınların anlayabileceği bir şekilde sade olmalıdır. Taslak bu konuda daha iyi bir hale getirilebilir. Özellikle yapılması gereken, bir ya da iki tümceden oluşan uzun paragraflar yerine, kısa tuncelerle anlatılmak istenileni sade bir hale getirmek.

Kimi formülasyonlar polemığe ve yanlış anlamalara açık. Gereksiz tartışmaları önlemek ve programa daha net bir içerik kazandırmak amacıyla aşağıda belirtilen bölümlerin değiştirilmesinde yarar görüyoruz:

Sayfa 40, 2. Paragraf:

"Türkiye dünya barışının korunmasına katkıda bulunmalıdır" başlıklı ara bölümde "...NATO ve Varşova Anlaşması Örgütü askersel doktrinlerinin savunma ilkeleri temelinde yeniden düzenlenmesi..." tuncesi, VAO askersel doktrininin savunma ilkelerine dayanmadığı anlamını veriyor. Bu tuncce yeniden formüle edilmelidir.

Sayfa 43, 2. Paragraf:

"Ulusal ekonominin korunabilmesi, kalkınma ve modernleşme yolunda kolaylaşmak için" başlıklı ara bölümde "...silahlanma harcamaları (Türkiye) azaltılmalıdır" tuncesi, "azaltma" eylemini yoruma açık bırakıyor. Daha somut olarak "silahlanma harcamaları olanaklı en alt düzeye indirilmelidir" şeklinde değiştirilmelidir.

Sayfa 43, 4. Paragraf:

Yukarıda sözü edilen ara bölümün "mali fonların ülke kalkınmasına yönlendirilebilmesi ve adil dağılımını sağlayabilmek için, bütün özel bankaların yüzde 51 hisseleri bedel ödenerek kamulaştırılmalıdır" tuncesinde "bedel ödenerek" koşulunu bugünden somut bir şekilde önümüze koyamayız. Bunun yerine "bütçe olanakları dikkate alınarak kamulaştırma" şeklinde yapılacak bir değişiklik, bu hedefi gerçekleştirme aşamasında ekonomik olarak esnek ve gerçekçi davranmayı sağlayacaktır.

STRATEJİK ÇİZGİ ÜZERİNE

Bu konuda dikkat edilmesi gereken nokta tartışmaların kavram kargaşalığı içinde hedefini yitirmesini engellemek olacaktır.

Barış ve Demokratik Yenilenme aşamasına taktik ya da strateji denmesi kuşkusuz bu kavramların tanımlanmasına bağlıdır. Devrimi stratejik hedef olarak alan görüşe göre bu aşama taktik bir çizgidir. Politik stratejiyi TBKP Program Tasarısının Yeni Yaklaşımları broşüründe tanımladığı gibi "...temel amaç olan sosyalizme daha yaklaşı-

bilmek için, işçi sınıfının mücadele koşullarında niteliksel bir değişikliği amaçlayan ve bütün bir aşama boyunca izlenen genel politik çizgi" olarak ele alırsak, o zaman strateji kavramı uygun düşmektedir, çünkü bu aşama niteliksel bir değişikliği (kapitalizm sınırları içinde) amaçlamaktadır. Sosyalizmin taslakta "stratejik hedef" yerine "temel amaç" olarak nitelenmesi, Barış ve Demokratik Yenilenme aşamasını "stratejik çizgi" olarak tanımlamayı önceliyor.

Stratejinin sosyalizmi çağrıştırdığını gözönünde bulundurursak "ki "klasik" anlamı budur- "**Barış ve demokratik yenilenme aşaması**" tanımı en uygunu olacaktır. Kaldı ki taktik ve strateji gibi askersel deyimlerden kaçınmada bir adım daha atılmış olur.

NATO VE VAO'NE YAKLAŞIMLAR

Türkiye'nin NATO'dan çıkması ve NATO ile VAO'nun eşzamanlı olarak kaldırılmaları belgeleri birbirlerini alternatif değiştirebilir. Gözönünde bulundurulması gereken nokta, bu istemlerden hangisinin ülkemizin güvenliğine ve dünya barışına **Daha çok** katkıda bulunacağıdır. Ölçü bu olmalıdır.

29 Mayıs 1987'de Berlin'de bir araya gelen VAO ülkeleri, örgütün askersel doktrinini konusunda yeni açıklamalar getirdiler. Tüm üye ülkeler tarafından imzalanmış sonuç bildirisinde, VAO'nun savunma karakteri taşıyan askeri doktrinle aynı bağlamda erişilmesi amaçlanan altı ana hedefin sonucunda şu deniyor:

"VAO ülkeleri, Avrupanın anlamsız iki karşıt askeri bloka bölünmesinden yola çıkarak, NATO ve VAO'nun eşzamanlı olarak kaldırılması için çalışacaktır. Bu yönde atılacak ilk adım, her iki blokun askeri örgütlenmelerini kaldırılmaları ve geniş bir uluslararası güvenlik sistemini oluşturmaları olmalıdır" (1)

Her iki blok varolduğu sürece, ister NATO'da olalım ister olmayalım, ülkemizin güvenliği tam anlamıyla sağlanamayacaktır. Bu nasıl NATO'da kalmak için bir neden değilse, her iki örgütün eşzamanlı olarak kaldırılması için yapılacak girişimler de özü itibarıyla daha ilerici ve sonuçları açısından daha güvenlidir.

Güçler dengesi, en somut olarak INF anlaşmasında da görüldüğü gibi, NATO ve VAO'nun eşzamanlı olarak kaldırılması doğrultusunda gelişmektedir. Bu gelişmeyi hızlandırmak ise ülkemizin ve dünyanın güvenliği açısından, karşılıklı bağımlılığın ve eşit güvenlik ilkelerinin çizdiği bir çerçevede, bir zorunluluk haline gelmiştir. ■

TBKP Program Tasarısı Üzerine Eleştiri ve Görüşlerim

TBKP program taslağı üzerine birçok yazılar yazıldı, yazılıyor ve yazılacaktır. Ben, bu yazımda kendi düşüncelerimi belirtmeye çalışacağım ve TBKP'nin bir yandaşı olarak sempaticanlık görevimin bir gereği olarak, bu sorumluluk ve bilinçle, program taslağına kendi yaklaşımımlı belirtmenin rahatlığı ile hareket edeceğim.

Önce eleştiri ve önerilerim:

TBKP program taslağına tartışmaya açılması, bu tartışma, sadece kendi sempatican ve üyeleri arasında dar sınırlı bir tartışma değil. Tüm kamuoyu önünde programın taslağına tartışılması, hem perspektif olarak olumlu bir yöntem, hem de, içinde yaşadığımız siyasal ortam bakımından da önemli ve faydalı olduğu görüşündeyim. Öte yandan programın özümlemesi bakımından olumlu ve faydalı bir tutum olduğu kanaatindeyim.

TBKP program taslağı bugünün somut sorunlarına gerçekçi çözüm önerileri sunuyor. Ama tam ve eksiksiz şekilde hazırlanmış denilemez, bu eksikliklerin de yapılacak olan kongrede giderileceğini umut ve arz ediyorum.

Ekonomik ve politik iktidar

Bölümü sayfa 23'te "Egemen burjuvazi" belirlemesini doğru ve gerçekçi bulmuyorum. Çünkü, işbirlikçi tekelci burjuvazi dışında kalan, büyük sanayiciler, büyük toprak sahipleri vb. katmanların "egemen burjuvazi" kapsamına alınması Türkiye ve Kürdistanı gerçekliğine uygun düşmemektedir. Kendi görüşüme göre, "yerli işbirlikçi tekelciler ve uluslarötesi işbirlikçi oligarşi egemen burjuvaziyi oluşturuyor" biçiminde olmalıdır. Program taslağına yer alan mevcut "egemen burjuvazi" belirlemesi, emperyalizmin ülkemiz, üzerindeki egemenliğini olduğu gibi yansıtmaktan eksik kalmaktadır.

Bu bölümde NATO ve IMF patronlarının ülkemiz üzerinde kurdukları ve kurmak istedikleri, sinsi ve demokrasi düşmanı konumları belirtilmiş, emperyalizmin ekonomiyi de militaristleştirildiği bu bölümde yer almış.

Barış ve demokratik yenilenmenin toplumsal güçleri

Bu bölümde, sayfa 29'da, "büyük köylüler", aynı bölüm sayfa 31'de "ağalar" programın diğer kısımları ile çelişki çindedir. Bana öyle geliyor ki, bazı sözcüklerin "fazladan" bazı yerlere yerleştirilmesi yanlış yorumlara kolayca

Naci AKIN-İSVİÇRE

malzeme oluşturmaktadır. Bu ve daha birçok nedenden dolayı, TBKP programında kullanılan sözcükler yanlış yorum ve anlamlara neden olmayacak biçimde düzeltilmelidir.

TBKP program taslağına Kemalîst akıma (sayfa 52) açıklık getirilmelidir. Mevcut şekliyle çok yetersiz ve yanlışlara neden olucu durum arz etmektedir. Aynı bölüm ve sayfada sosyal demokratlar ile Kemalîst akım ayrı birer olguymuş gibi bir anlam ifade etmektedir. Acaba Türkiye'de Kemalîst olmayan sosyal demokratlar mı var? Doğru olanı bence emperyalistler ile uzlaşan, işbirlikçi Kemalîstler ile bu işbirlikçilere karşı tutarlı muhalefet eden Kemalîst, ulusal bağımsızlıkçı, aydınlar ve demokrat sanatçıları işbirliği ve diyaloga, davranış birliğine alınması için öneri sunulmalıdır, diye düşünüyorum.

Taslağın sayfa 41'de Ege sorunu, Yunanistan ve Kıbrıs bir bölümde içiçe yer almış. Bu biçimiyle hem birden fazla sorun birbirine karıştırılmış, hem de Kıbrıs sorunu yetersiz ve eksik olarak program taslağına yansımış. Ege ve Yunanistan sorunu sayfa 15'de Bölge-Durum kısmında yer alıyorsa, hem daha anlaşılır durumda olurdu, hem de bu konuda bir eksiklik olmazdı. Ayrıca TBKP program taslağına "Kıbrıs Sorunu" başlığı altında bir bölüm yer almalıdır. Böylesi bir bölümde Kıbrıs üzerine mevcut çözüm önerilerine ek olarak, kısa da olsa Kıbrıs'ın tarihçesi hakkında önemli ipuçları program taslağına yer almalıydı.

Temel amaç: Sosyalizm

Bu bölümde sorunlar gerçeğe uygun ve olumlu şekilde işlenmiş. Ancak burada kullanılan başlığın yanlış yorum ve anlamlara neden olacağı çok açık biçimiyle kendisini gösteriyor. Yani komünist partileri sosyalizmi gerçekleştirmek için çalışır ve mücadele ederler, komünist partisinin temel amacı yani nihai amacı komünizmdir. Dolayısıyla TBKP'nin temel amacı veya nihai amacı komünizmdir. Mevcut program taslağı da bunu amaçlıyor buna hiç kuşku yoktur, ama "Temel Amaç: Sosyalizm" başlığı hem yanlış yorumlanmaktadır, hem de eksik kalmaktadır. Bu bölümün başlığının şu şekilde olmasını öneriyorum: "TBKP'nin Sosyalist Amacı". Ayrıca, komünist partisi bölümünün de şu şekilde olmasını öneriyorum: "Komünist Partisi ve TBKP'nin

Nihai Amacı" şeklinde olmalıdır. Böyle bir bölümde, evrensel komünist hareketin, dünyadaki kazanımları da yer almalıdır. Bu konuda TBKP program taslağına belirli hususlar yer almaktadır ama, sorunlar birden fazla yerlerde bölük parça bir şekilde işlendiği için, sorunun net anlaşılması da güçleşmektedir. Bu konu da derli toplu olarak bir bölümde işlenmelidir.

Ülkemizde, üzerinde durulması gereken sorunlardan birisi de, Kürt ulusal sorunudur. TBKP program taslağına bu konuyada doğru çözüm önerisi getirilmekle birlikte, Kürdistan'ın statüsü belirtilmemektedir, yıllardan günümüze kadar çok tartışılan bir sorun Kürdistan'ın hangi, nasıl bir statü ile yönetildiği ve Kürtlerin konumlarının ne olduğudur.

TBKP program taslağına diğer bir eksiklik ise, azınlık milliyetler sorununun yer almamasıdır. Arap, Ermeni ve benzeri azınlık milliyetler sorununa da açıklık getirilmeli, bu azınlık milliyetlerin de demokratik haklarının, demokratik bir anayasada garanti altına alınacağı programımızda yer almalıdır. Kürdistan'ın klasik bir sömürge statüsünde olmadığı ve Kürt ulusunun ezilen ulus konumunda olduğu, TBKP programında geçmelidir. Kürt Ulusal Sorununun Adil, Demokratik ve Barışçı Çözümü için başlığı altında sunulan bölümde, şu ibarelerin de geçmesini öneriyorum. Kürt ulusal sorunun bölgede adil ve demokratik şekilde çözümlenmesine hizmet eden, Kürdistan'ın diğer parçalarıyla karşılıklı işbirliği ve çözüm arayışı yöntemlerinin oluşması için elverişli durumun yaratılması için çalışmalıdır. Türkiye'de olduğu gibi Kürdistan'ın diğer parçalarında da Kürt ulusal sorununun adil demokratik şekilde çözümlenebilmesi için işbirliğinin zorunlu olduğu" programda yer almalıdır.

TBKP program tasarısına yöneltilen eleştirilerden diğer bir konu ise, proletarya diktatörlüğünün yer almamasıdır. Bence biçimsel olarak proletarya diktatörlüğü taslakta vardır, ancak bu iki sözcük birbiri ardında bulunmamaktadır. Bu konuda Yeni Yol'da zaman zaman konu ile ilgili açıklamalar yapılmalı, özellikle de, dünya komünist partilerinde bu sorunun nasıl ele alındığı hakkında bilgiler verilmelidir. Yani, hangi ülke komünist partisi, proletarya diktatörlüğünü hangi gerekçeye dayandırarak savunuyor, hangi KP'si niçin savunmuyor açıklık getirilmeli.

Devrimin Barışçıl Yoldan Kazanılması Üzerine

Sınıf mücadelesinde devrimin barışçıl yoldan gerçekleşmesinin kazanılması kuşkusuz büyük bir önem taşımaktadır. Emperyalizmin dünyada kendi egemenliğini koruma çabaları ve ülkemiz üzerine uygulanan ve de uygulanmak istenen, sinsî politikalar göz önünde tutulur ise, barışçıl yolu kazanmak, en zor mücadele biçimlerinden birisi olacağı kanısındayım. Bu bölümde, işçi sınıfının her türlü mücadele ve taktik yöntemlerini uygulayacağı daha açık bir şekilde, yazılmalı, anlaşılır duruma getirilmelidir. Barışçıl yolun bir "amaç" değil, "tercih" edildiği şekilde programımızda yer almalıdır.

Stratejik çizgimiz bölümü ile temel amaç sosyalizm kısımlarında, devrimin nasıl bir yol izledikten sonra aşamalar arasında nasıl bir köprü kurulabileceği anlaşılmamaktadır. Barış ve Demokratik Yenilenme aşaması ile temel amaç sosyalizm arasındaki dönüşümün nasıl bir devrimci durumun veya nasıl bir devrim aşamasına başlanacağı, programda yer almasının her bakımdan yerinde olacağı kanaatindeyim.

Sonuç

TBKP program taslağında giderilmesi gereken sorunlardan birisi de birçok yerde aynı kelimeler tekrarlanmaktadır, yapılacak olan kongrede giderilmesi için özen gösterilmelidir diye düşünüyorum. Program taslağının biraz kabarıp olmasına neden olan sorun da budur.

TBKP program taslağı mevcut haliyle dahi çağımızın sorunlarına en iyi yanıt verebilecek niteliğe sahiptir. Dünyada ve ülkemizde hızla gelişen sorunlara can alıcı yanıtın verilmesi, barışın korunması, halkımızın refaha ulaşabilmesi ve işçi sınıfının iktidar mücadelesini en akılcı ve gerçekçi yöntemlerle yürütebilmesi için reel çözüm önerileri sunduğu ve sunulan önerilerin gerçekleştirilebilir olduğu inancındayım. Bu bağlamda, TBKP'nin çözüm önerileri tek başına yeterli olmadığı da bir gerçektir. Henüz Türk ve Kürt sol hareketleri TBKP'nin program taslağının çok gerilerinde olduğu da tartışma götürmeyecek biçimiyle ortada. (Kimisi çok köşeli-kimisi eleştiri uzmanı). Bugüne kadarki yöneltilen eleştiriler şe-

matik eleştirilerden ileri bir eleştiri değildir. Çünkü, TBKP'nin ve çağımızın yenilikleri dışımızdaki sol çevrelerce henüz özümlemiş değil. (Gerçi bu eksiklik bugün hala bizde de var). Ama bu konuda dışımızdaki soldan daha ileri bir konumda olduğumuzu da söylemek hakkımız olduğu kanaatindeyim.

Yayınlarımızda ve aynı şekilde kongremizde dışımızdaki sol akımlara karşı, çağımızın sorunlarının kavranılması ve solun birliği için daha duyarlı ve daha titiz davranmalıyız. İşbirliği politikamız sola ağırlık vermekle birlikte, sol ile sınırlı da tutmamalıyız. Dışımızdaki sol akımlar ile uyumsuzluklarımızın birisi de bu sorun olduğunu sanıyorum.

Bence anlaşılmayan (bizim dışımızda) neyin niçin değiştiği ve değişenin yerine yeninin nasıl konulacağıdır. Biz, sorunlarımızı çağımızın gerektirdiği biçimiyle yeniliklerle ele alırken, dışımızdaki sol akımlar hala eski klasik anlayışla, eskiden vazgeçmezcesine direnen bir yapıya sahip. Bu durum karşısında sadece kendimizi yenilemekle yetinmeyiz, bir bütün olarak solun kendisini yenilemesi için zorlu bir mücadele vermek durumundayız. ■

TBKP Program Tasarısı Üzerine Görüşler

Baştarafı 5. sayfada

ğınların kendilerine ve sorunlarına ail şeyler bulabilmeli, kendi sorunlarının ele alınıp ve çözüm önerilerini net görebilmeli diye düşünüyorum. Tabii illegal parti programının farklı olacağını da düşünerek algılamaya çalıştım.

2) Ayrımına vardığım önemli bir farklılık "cephe ve bağlaşıklar" olgusuna programda artık yer verilmemiş olması. Sosyalizm ve komünizmi hedefleyen partimizin, devrim aşamalarını, bu aşamaları gerçekleştirmek için birlikte yol alacağı güçleri ve aralarındaki bağlaşıklık politikasının nasıl olacağını net bir şekilde koyması gerekirdi, diye düşünüyorum. Barış ve Demokratik Yenilenme stratejimizi, ulusal demokrasiyi, demokrasinin kazanılmasını hedefleyen bir "Cephe" (diyemiyorum) hareketi olarak mı anlamamız gerekiyor? Çünkü adını anmasakta, bence bir cephe ve cephe stratejisidir. Şu nedenle böyle düşünüyorum. Barış ve Yenilenmenin Toplumsal Güçleri aynı zaman-
çeyitli politik etkinlikleri de olan politik güçler değil mi? Komünist Parti barışın korunması ve demokrasinin kazanılması için bu güçlerle hangi platformda ve ne şekilde birlikte olacağını daha net formüle edip açıklamalıdır...

3) "Barış ve Demokratik Yenilenme" Programı emekçilerin derin sosyal sorunlarına hemen bugünden, henüz ka-

pitalizm çerçevesinde "olanaklı" ilk ekonomik ve dış politik çözümleri getirme programıdır" deniyor. "Olanaklar"la sınırlı bir "ilk yardım" programı anlayışını kavrayamadım. Hiç olmazsa "olanak" sözcüğünün çıkarılmasını öneriyorum.

4) Devrimci Durum ve Proletarya Diktatörlüğü Üzerine:

Kısacası bu bölümdeki kararları pek içime sindiremiyorum. Bizim iddiamız şüphesiz ki kitlelerin bu günden ayağa kaldırılması zamanının artık geldiğini haykırmak ve buna göre davranmak değil kuşkusuz. Ancak programımızda, doğal olarak ve en doğal hakkımız olarak, egemen burjuvazinin "artık vakt olduğunda" o lanet olası tiksindiğimiz, nefret ettiğimiz "VAR"lığına son vermek istediğimiz, "TARİHİN ÇOPLUGUNE ATACAGIMIZI" da bu önemli belgede haykırmamız, yazmamız gerekir, diye düşünüyorum ve buna uyubun bir açıklama öneriyorum...Biz komünistlerin devrimci iyimserliğimiz nedeniyle ve bilimsel ikna yoluyla her türlü yeniliğe açık insanlar olmamız gerekir. Hayatı diyalektik olarak kavramak ve yorumlamak ona göre davranmak isteyen her komünistin sanırım düşünceyi bu yöndedir. Bu perspektifle baktığımızda, proletarya diktatörlüğünün kuramsal yaratıcıları, insanlığın büyük önderleri MARKS-ENGELS-LENİN'in düşüncelerinin doğruluğuna, çağlarına ve içinde yaşadıkları somut koşullara uygun, o zamanın koşullarının yarat-

tığı çözümleri doğruluğunu tartışmasız halen kabul ediyoruz. Ama bir "dogma" haline getirip mutlaklaştırmıyoruz. Böyle bir kavramın çıkartılıp çıkartılmamasından önce bu noktada tartışmak gerekiyor. Proletarya diktatörlüğü nü programına yazamayan parti, komünist partisi olamayacaktır, diye bir kavram kabul edemeyiz. Programına yazdığı halde oportünist eğilimler taşıyan patiler de olabilir. Bu formülasyonu da sözcük anlamı verecek şekilde bir yeni anlatım biçimi bularak mutlaka programda sözünü etmek gerektiğinden vazgeçilmemelidir. (Herne kadar demokrasi programı olsada)

Son söz olarak, tarihsel iyimserliğimiz ve evrensel humanistliğimiz gereği isteriz ki düşmanımızı bile insanlığın geleceğinin komünizm olduğuna ikna edebiliyim, kazanalım...Ekonomik-Politik İktidar açıklaması bölümünde "yeni tutucu" deyimini hangi ideolojik kategoriye göre değerlendirebileceğiz. Programda daha açılması gerektiğini ya neliyorum.

SON SÖZ OLARAK:

"Zamanların en kötüsü değil, artık en iyisidir, inançsızlık çağı değil, akıl çağıdır, karanlık mevsimi değil, artık ışık mevsimidir, üzüntü kişi değil, sevgi ve umut baharidir artık zaman. Önümüzde hiçbir şey yok değil, artık önümüzde herşey vardır. Partimiz ve uluslararası komünist ve işçi hareketinin önünde yeni devrimci atılımları vardır."

Ek faizler Dondurulmalıdır

Z.Pik-FAC

İlhan Derin yoldaşın "Sınıf Mücadelesi ve Global Sorunlar" başlığı altında 9. Yeni Yol ekinde yer alan borçlanma sorunumuzla ilgili yazısını okudum.

"Dış borç sorununu hafifletebilmek ve uluslararası mali ilişkilerimizin bunalıma girmesini önlemek için, dış borç ödemeleri yeni bir plana bağlanmalı, ödemeler daha uzun bir süreye yayılmalı, yıllık taksitler ihracat gelirinin düşük bir yüzdesiyle sınırlı tutulmalı, dış borçların sürekli artmasına olanak vermeyecek bir politika izlenmelidir." (TBKP Program Taslağı s. 42)

Ve 44. sayfanın sonuna kadar da yaklaşık buna benzer konuyla ilgili bir dizi istemlerimiz sıralanıyor.

Görüldüğü gibi program taslağımızda dış borç sorunumuzla yeterli alternatif, çözüm getirilmediğinden İlhan Derin yoldaşımız da yazısını alternatifsiz, çözümsüz bitiriyor. Ki, program taslağımızdan aldığım alıntıya dikkat edilirse istemlerimizin çoğu genel doğrudur. Ülkemiz gibi çoğu borçlu ülkelerin tekrarladıkları istemlerdir.

Her ne kadar bir Türkiye dünyanın en borçlu ülkesi Brezilya, Meksika veya Arjantin gibi dış borç bakımından ülkelerle kıyaslanamazsa da bu ekonomik gidişle ilerde aynı konulara gelmeyeceğiz diye bir kaide de yoktur.

"Ödemeler daha uzun bir süreye yayılmalı..." deniliyor. Zaten Özal hükümeti zamanı gelmiş borçları ödeyemediği için bir başka sonraki tarihe erteletmiyor mu? Görülen köy kılavuz istemez. Erteletiyor. Ta ki kendisine yeni kredi muhtakları açılana kadar. İnsanın aklına hemen şu takılıyor: Acaba ulusal ekonomimiz o kadar bitkisel hayat mı yaşıyor da dış borçlarımızı ödeyememe alternatifsizliği ile karşı karşıya. Bu soruya hem evet, hem hayır demek mümkündür. Dış borçlarımızı ana para olarak ele aldığımızda ulusal ekonomimiz zamanı gelmiş borçlarını erteletmeden ödeyebilecek bir ekonomik yapıya sahiptir. Fakat, dış borçlarımızı ana para olarak değil de faizleriyle birlikte hesaplanırsa şimdiki ekonomik yapımızın bunu karşılayamayacağı da bir gerçektir.

Program taslağımızda yer aldığı gibi borçlarımızı uzun bir tarihe yaydığımızı düşünelim. Acaba faizler (ek) donacak mı? Yoksa borçlarımızı uzun zamana yaydığımızdan faizler bu kez eskiye oranla daha fazla katlanarak karşımıza mı çıkacak?

Kuşkusuz borçlarımızı uzun zamana yaydığımızdan faizler (ek) katlanmış bir irilik olarak karşımıza çıktığını göreceğiz.

Verilen kredilerin genellikle ödeme süresi bankacılıkta müşterinin isteğine

birakılır. Ödemeler, ne kadar uzun dönemde olursa o denli faizlerin katlanarak geri döneceğinden kredi verenler bunu itirazsız kabul edeceklerdir. Bu durum kredi verenlere milyonlarca milyarlarca daha fazla kar etmelerinin zeminini hazırlarken, kredi alan ülkelerde aynı irilikte zarara uğrayacaklardır.

Dünyada en borçlu ülkeler arasında 110 milyar dolarla birinciliği elinde tutan Brezilya'nın ana para borcu 60 milyarın üzerinde. Geriye kalanını ise faizler oluşturmaktadır.

"Bu konuda kalkınmakta olan ülkelerin gelişmesine zarar vermeden borç ödemelerinin onların yıllık ihracat gelirlerinin belirli bir kısmıyla sınırlanması, ödemede ülkelerin ihracat ürünlerinin kabul edilmesi, kredi veren ülkelerin korumacılık engellerini kaldırması ve ödemelerin ertelenmesi durumunda ek faiz getirilmesinden vaz geçilmesi sözkonusu olabilir." (Çeviri Servisi. Aralık 1987, Güvenli Bir Dünyanın Gerçekliği ve Garantileri M.S.Gorbaçov s. 8)

İlhan Derin yoldaşımızın haklı olarak dediği "Bu çözülmesi son derece zor, ama bir o kadar da yakıcı bir sorun" dediği dış borç sorunumuza yeri gelmişken enternasyonal gözlükle bakmak istiyorum: Bilindiği üzere Dünya Bankası, IMF gibi kimi örgütler günümüzde yeni sömürgeciliğin finansman kuruluşlarıdır. Bunlar dolaylı ve dolaysız yönlerden başta Amerika olmak üzere tahmin edilen emperyalist ülkelerle bağı vardır. Öyle ki askersel komplekslere kadar uzandığı görülür. Silahlanmada finansman giderleri yine yukarıda değindiğim ekonomik kuruluşlarca da desteklenir. Ve bugün başta Brezilya, Meksika, Arjantin gibi ülkemiz Türkiye'de bunlara ekonomik yönden göbeğinden bağımlıdır. Özünde "yeni sömürge" ciliği taşıyan bu örgütlerle ekonomik ilişki aynı zamanda barış mı, savaş mı? olgusuna da olumlu veya olumsuz şekilde yansımaktadır. Yani, ulusal borcumuzu program taslağımızda yer aldığı gibi (Ek faizler hesaba katılmadan) ödeme istemimiz, ulusal bütçeden emperyalist kuruluşlara ayrılacak her kuruluş dünya halklarını mezarla sokaçak kazma, kürekte somutlaşacaktır. "Şu da kuşku götürmez." diyor Gorbaçov yoldaş (SBKP 27. Kongresinde sunulan SBKP Merkez Komitesi Politik Raporunda s. 26) ve şöyle devam ediyor.

"Bu ülkelerin trilyonluk dış borçları ile ABD'nin son yıllarda bir trilyonu aşan askersel harcamaları arasında bir nedensellik bağlantısı vardır. Gelişmekte olan ülkelere her yıl yaklaşık 200 milyar doların koparılıp alınması ile ABD'nin askersel bütçesinin son yıllarda aynı miktarda olması herhalde bir rastlantı değildir. Militarizmin, yeni sömürgeci aşırı sömürü sisteminin sürmesine ve daha da sertleştirilmesine doğrudan ilgi göstermesi de buradan ileri geliyor."

Ulusal borç, "ulusal namus" gibi görüldüğünden "yeni düşünce"nin getirdiği(!) herkesle birlikte yaşama demek irdelenmeden, her türlü ödün vermek anlamına gelmiyor maalesef. Bir taraftan barış istiyoruz, diğer taraftan alternatifsizliğimizin sonucunda getirdiğimiz yaklaşımla olan yangını körükte büyütüyoruz. Burda tarafımdan kastedilmek istenen elbette ulusal borcumuzun inkarı değil. Herbert Mies yoldaşın dediği aklıma geldi: "Eğer biz komünistlere kalsaydı!..." Evet biz komünistlere kalsaydı ne NATO içinde olurduk, ne de AET'nin ağız kokusunu koklamak zahmetine katlanırdık.

Yazımı yukarıda yer alan Gorbaçov yoldaşın konuşmasını irdelerek sürdürmek istiyorum. ABD'nin diğer emperyalist ülkelerin şimdiki silahlanma cesareti politik olmasıyla birlikte, ekonomik girdilerinde de aramak gerekiyor. Eğer ki bugün borçlu ülkeler her yıl yaklaşık 200 milyar doları faizlerinden çıkarıp borçlarını ana para olarak ABD'ye ödemiş olsalardı herhalde büyük bir olasılıkla bugünkü silahlanmanın boyutu tüm dünya halklarını yok edebilecek güçte erişemezdi. Şu halde borçlu ülkelerin gündem maddesine yavaş da olsa girmekte olan faizler sorununa biz de pekala programımızda yer verebiliriz.

Aksi takdirde ulusal yanımız ağır basarak enternasyonal ödevimizi ihmal etmiş oluruz. Özal hükümetinin borçla borcu ödeme talihsizliği, yarın Türkiye ekonomisinin temellerini sarsacak birikimi içinde taşımaktadır. Bunları dikkat merkezimizden ayırmadan elimizdeki Program Taslağımızı sırf bugünüyle değil yarınıyla birlikte değerlendirsek ancak enflasyondan koruyabiliriz.

Somutlaştırırsak. Program taslağımızın 42. sayfasında yer alan ekonomik konulardan "dış borç" sorunumuza ilişkin formülasyonu şu şekilde zenginleştirilmesinden yanayım.

"Dış borç sorununu hafifletebilmek ve uluslararası mali ilişkilerimizin bunalıma girmesini önlemek için, dış borç ödemeleri yeni bir plana bağlanmalı, ödemeler daha uzun bir süreye yayılmalı ve bundan doğacak ek faizler dondurulmalıdır..."

■